

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Γ' ΖΩ ΝΟ-
ΕΜΒΡΙΟΥ 1905

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ *

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

'Εν Λευκάδι τῇ 5 Ἰανουαρίου 1878

Μὰ τὸν Θεὸν Ροΐδη, σὲ ζηλεύω καὶ θὰ σοῦ ἔδι-
δα εὐχαρίστως ὅλα τὰ ποιητικά μου ὅνει-
ρατα, ὅλους τοὺς καπνοὺς τῆς διανοίας μου,
ὅλους τοὺς χρυσοὺς πόθους τῆς ψυχῆς μου,
εἰς ἀντάλλαγμα μικρᾶς μικροτάτης δόσεως τῆς
εὐθυμίας σου καὶ τῆς ὑπερανθρωπίνου ὑπομο-
νῆς, ἡς ἔδωκες δείγματα τρανώτατα παλαιών
μετὰ τοῦ φίλου μας Βλάχου.

"Αλλοτε ὁ Βερναρδάκης ἐπικρίνων μὲ τὸν
φραμακερώτερον τρόπον, τὸν εἰς τὸν Πατρι-
άρχην Γρηγόριον διμύθαμβόν μου, ἔγραψε σὺν
τοῖς ἄλλοις ὅτι ἐπῆρα εἰς τὸν λαιμόν μου πολ-
λοὺς ἐκ τῶν νεωτέρων ποιητῶν μας, διότι, γε-
νούμενοι δπαδοί μου, περιεφρόνησαν τὴν Ἀρ-
χαίαν καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν λατρείαν τῆς δη-
μοτικῆς γλώσσης ἐλπίσαντες ὅτι ἥθελον ἀπο-
κήσει εὔκολον δόξαν περιβεβλημένοι τὰ δυ-
σώδη ὁάκη τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ. "Ἄρα ἡμιν
ἐγὼ ὑπεύθυνος διὰ τοῦτο καὶ ἔνοχος κατὰ τῆς
νεωτέρας ποιήσεως ἐσχάτης προδοσίας. "Ισως
ὁ Βερναρδάκης δὲν εἶχεν ἀδικον τοιαῦτα λέ-
γων, διότι οἱ λογιώτατοι νομίζουν ὅτι ἡ δημο-
τικὴ γλώσσα καὶ ἡ δημοτικὴ ποίησις εἶναι γεν-
νήματα καὶ θρέμματα τῶν τριόδων, δέζουσαι
τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὴν κραιπάλην, ἀξιόλογοι
ἴσως πρὸς διατύπωσιν αἰσχρῶν καὶ αἰματηρῶν
ὑβρεων καὶ βλασφημιῶν οὐδέποτε δ' ἴκαναι ἡ
ᾶξαι νὰ ἔκφρασωσιν αἰσθήματα ὑψηλὰ καὶ

εὐγενεῖς ἐννοίας. "Ως τοιαύτην λοιπὸν τὴν πε-
ριεφρόνησαν, τὴν ἀπεκήρυξαν καὶ μὴ καταδε-
χθέντες νὰ τὴν σπουδάσωσι προσεπάθησαν νὰ
τὴν θάψωσιν ὅλοζωντανήν. "Ἐπιστενε λοιπὸν
καὶ δι Βερναρδάκης καὶ οἱ τῷ Βερναρδάκη δη-
μοιοι, δι τίποτε δὲν ἦτο εὐκολώτερον παρὰ νὰ
γράψῃ τις τὴν δημοτικήν, τίποτε εὐχερέστερον
παρὰ νὰ γίνῃ τις δημοτικὸς ποιητής ἀφοῦ ἥ-
θελε στέρξει νὰ καταβορβορωθῇ ἀναστρεφόμε-
νος μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ καταπίνων τὰ ξερά-
σματά του. "Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει κατὰ
τὸν Βερναρδάκην καὶ τὸν Βλάχον δι λαὸς ἥ-
μην ἐγώ, ἐγὼ ἐπομένως δ ἔνοχος, δι παραίτιος
τῆς ἐν Ἑλλάδι ποιητικῆς καταστάσεως.

"Ωργίσθησαν κατ' ἐμοῦ, διότι τὴν δημώδη
γλῶσσαν ἐθεώρησα γνήσιον προϊὸν τοῦ νεωτέ-
ρου Ἑλληνισμοῦ, στοιχεῖον ἀπαραίτητον ἐπινι-
κῆς ἀναστάσεως, παραφυάδα νπερήφανον βλα-
στήσασαν μὲν ἐκ τοῦ ἀψύχου κοριμοῦ τοῦ ἀπο-
θανόντος παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἔ-
χουσαν κάλλος πρωτότυπον, ζωὴν ἰδίαν, ψυχὴν
ἀκατάβλητον, μέλλον λαμπρὸν καὶ μέγα. Τί
τοὺς ἔβλαπτεν ἡ παραφυάς αὕτη ἡ ἐπὶ μα-
κροὺς αἰῶνας ποτισθεῖσα διὰ ποταμοῦ αἰμά-
των καὶ δακρύων, τί τοὺς ἔβλαπτε καὶ συνώ-
μοσαν νὰ τὴν πνῖξωσιν ἡ νὰ τὴν μαράνωσι
βρέχοντες αὐτὴν ἀδιακόπως δέος καὶ χολήν;

Τοῦ κάκου κοπιῶσι καὶ βασινίζονται! "Ο-
σον τὴν κατακόπτουν καὶ τὴν ποδοπατοῦν, τό-
σον ἐκείνη θὰ θρασομανῆ καὶ θὰ ἀνδρειεύεται.

Βεβαίως ἡ σιγμὴ εἶναι κρισιμωτάτη καὶ
ἐπικίνδυνος, καθὼς εἶναι ἐν γένει δλαι αἱ ὁμι-
καὶ μεταβολαὶ εἴτε ἀνήκουν εἰς τὸν ἥθικὸν εἴτε
ἀνήκουν εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον. Καθεὶς νο-

μίζει σήμερον, δτι ἀφοῦ ἀπεταμίευσεν ἐν τῇ διανοίᾳ του μικρὸν κεφάλαιον δημοτικῶν φράσεων, δύναται ἀκινδύνως δι' αὐτῶν νὰ τρέξῃ τὸ δημοτικὸν ποιητικὸν στάδιον καὶ νὰ γεννήσῃ ἔργα ἅξια σεβασμοῦ ἢ συμπαθείας.

Διὸ καὶ βλέπομεν καθ' ὑμέραν προβαίνοντα εἰς τὸ φῶς ἀπειρα ἀκατονόμαστα στιχουργήματα μὴ δυνάμενα νὰ θεωρηθῶσι παρὰ ὡς ἀποδῆκαι λέξεων χυδαίων, ἔνικῶν, ἀσυναρτήτων καὶ ὡς φυράματα ἔξι ὑλῆς βανάυσου, ἀκατασκευάστου, ποταπῆς.

Εἶχες λοιπόν, φύλατε 'Ροΐδη, πολὺ δίκαιον καταγγέλλων ἐν τῇ προτελευταίᾳ ἐπιστολῇ σου τὴν κατάχρησιν ταύτην καὶ τὸν κίνδυνον διστις θὰ προσκύνητεν ἀνέμενεν ἀθεράπευτος. Ἀλλὰ μὴ φριόν. "Οσον ἡ πίεσις τοῦ Λογιωτατισμοῦ ὑπῆρξε μεγάλη, τόσον ἔπρεπε νὰ εἶναι ζωηρὰ καὶ ἡ ἔξεγερσις. Μὴ φριόν. 'Ο καιρὸς θὰ καθαρίσῃ τὴν αἴραν ἀπὸ τὸ σιτάρι. Μὴ ἀμφιβάλης περὶ τούτου, ἀρκεῖ μόνον οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος ποιηταὶ νὰ μὴ δειλιάσωσιν ἀπέναντι τῶν τελευταίων ἀπηλτισμένων ἔφρόδων τοῦ Λογιωτατισμοῦ, δύντες δὲ βέβαιοι περὶ τοῦ τελικοῦ θριάμβου ν' ἀσχοληθῶσι σπουδαίως συλλέγοντες, καθαίροντες, συντάττοντες τοὺς ἀπεράντους θησαυρούς τῆς δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσης, τῆς γλώσσης ἐκείνης δι' ἣς ὁ νέος Ἑλλην κατὰ τὸν ἀτελεύτητον αἰῶνα τῆς δουλείας του, ἐμοιρολόγησε, δι' ἣς ἔτραγονύθησε, δι' ἣς ἐνεψυχώθη ἐν τῷ μαρῷ ἀγῶνι κατὰ τῶν πατροπαραδότων ἔχθρῶν του.

Ἡ μεταβολὴ ὑπῆρξε ταχεῖα, ἀπροσδόκητος. Κρυφὸ σαράκι ἔτρωγε τὸ κουφάρι τοῦ Λογιωτατισμοῦ καὶ ἐνῷ ἐφαίνετο ὁρμαλέος, ὁδοκόκκινος, στιβαρός, αἴφνης σωραίζεται καὶ καταπίπτει. Ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ τελευτῇ του ἥγερθην ἀπροπαρασκεύαστοι οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος ποιηταὶ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν ἀγῶνα ἐνδεδυμένοι τὰ πρῶτα φρόματα τὰ διποῖα ἔτυχε προχείρως νὰ εῦροιν. Τοῦτο δὲν μὲ φοβίζει. Ἐγὼ αὐτός, διστις ἔφ' ὅλην τριακονταετίαν ἀποκλειστικῶς ἀφιερώθην εἰς τὴν μελέτην τῆς δημοτικῆς, ἔγω ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐννοῶ τὴν γυμνότητά μου.

Αὐτὸς δὲ φίλος Παράσχος, καίτοι κηρυχθεὶς πρὸ χρόνων ὀπαδὸς τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, ἔχει ἀνάγκην νὰ κοπιάσῃ ἀκόμη πολὺ τρὶν ἢ δυνηθῆ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς στίχους του ὅλον τὸν τόνον καὶ τὴν σαφήνειαν, τὴν διποίαν ἀπαιτεῖ πρὸ πάντων ἢ δημοτικὴ ποίησις.

Τὸν Κανάρην του εἶδα μετὰ λύπης δτι ἀπροσέκτως ἐμόλινε διὰ τῆς παραδοχῆς λέξεων

ἔνων καθὼς τὸ μά, τὸ μακάρι τὸ καράλλα παρετήρησα δὲ δτι δὲν ἐπρόσεξε πολὺ καὶ εἰς τὴν προσφορὰν ἀφίσας, κατὰ τὸ ἔθιμον τῶν λογιωτάτων, παραπολὺ συχνά τὰ φωνήντα νὰ προξενοῦν χασματίας δυσαρέστους, ἀντὶ νὰ συνέρχωνται εἰς κρᾶσιν, εἰς συναίρεσιν ἢ εἰς συνίησιν.

Καράβι ἐπαράδρονε, εἶναι τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον τοῦ ποιήματος του, εἶναι ἡ πρώτη εἰκὼν τὴν διποίαν διποτῆς προσφέρει εἰς τοὺς ἀναγνώστας του, καὶ διμος τὸ τελικὸν τῆς πρώτης λέξεως καὶ τὸ ἀρχικὸν εἰς τῆς δευτέρας προξενοῦν ἀδιαφιλονέκητον χασμαδίαν. 'Ο δὲ λαὸς ἡ θὰ μετέβαλλε τὴν ἔκφρασιν ἡ θὰ προσέθετε τὸ ν εἰς τὸ καράβι καὶ τοιουτοτρόπως θὰ ἔθεράπευε τὴν ἀνάγκην τῆς εὐφωνίας.

"Ἐπειτα τί σημαίνουν οἱ δύο ἐπόμενοι στίχοι τῆς β'. στροφῆς τοῦ Δ'. μέρους τοῦ ποιήματος του:

'Ἄθανασίας λειτουργία, τῆς φλόγας "Άγιο Βῆμα τοῦ Χάρον δικοπότηρος τοῦ κεραυνοῦ τὸ χέρι . . .

'Ἐγὼ βεβαίως δὲν κατώρθωσα νὰ τοὺς ἐννοήσω, ἡ δὲ δημοτικὴ ποίησις, καθὼς προείπον, πρέπει πρὸ πάντων νὰ εἶναι εὐνόητος, οὐχὶ βεβιασμένη, διότι τότε ἀποτυγχάνει τοῦ σκοποῦ εἰς ὃν κυρίως ἀποβλέπει.

Ταῦτα πάντα, Φύλατε 'Ροΐδη, ὁ καιρὸς θὰ τὰ κανονίσῃ. Σεῖς δὲ οἱ κριτικοὶ μὴ μετέρχεσθε τὸ ἔργον σας μετὰ δυσμενίας. Μὴ φαίνεσθε ἄγριοι, ἀδυσώπητοι, ἀμείλικτοι κατὰ τῶν νέων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος. Συμβουλεύσατε τοὺς μετὰ γλυκύτητος, ἔχετε τὴν ὑπομονὴν νὰ τοὺς φωτίζετε. Μὴ πρὸς θεοῦ τοὺς χλευάζετε. Ἡ εἰρωνεία, δὲ χλευασμὸς εἶναι μάχαιραι φαρμακεροὶ ἵναναὶ ν' ἀπονεκρώσωσι, Κύριος οἶδε, ποίαν κρυφὴν ποιητικὴν μεγαλοφυῖαν ἐπὶ καιρίᾳ καὶ ἀνεπανορθώφη βλάβῃ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

"Ἐθνος ἀνευ ἐθνικῆς ποιήσεως δὲν ἀναγεννᾶται. Θὰ ἡτο δὲ θαῦμα ὅλως ἔκτακτον ἀν προώρισται νὰ είμεθα ἡμεῖς ἡ πρώτη ἔξαιρεσις τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος. 'Ανάγκη λοιπὸν ἀφευκτος νὰ γεννηθῇ, καὶ νὰ προαχθῇ παρ' ἡμῖν ἡ δημοτικὴ ποίησις, ἡτις μόνη δύναται νὰ εἶναι καὶ ἀνάγκη. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τούτον πρέπει διὰ πάσης θυσίας νὰ καλλιεργηθῇ δι πόρος τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, διπούδητος καὶ ἀν φανερωθῆ εἴτε ἐν μέσῳ ἀκανθῶν καὶ τριβόλων εἴτε ἐν μέσῳ βιοβιορώδους ἐδάφους.

Καὶ σύ, φύλατε 'Εμμανουήλ, σὺ διστις ἐπροκίσθης ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ κραταιοτάτης διανοίας, μὴ περιφρονήσῃς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς

διδασκαλίας. Γνωρίζεις δτι ἄγρια φυτὰ καὶ θηρία ἀνήμερα διὰ τῶν θωπειῶν καὶ τῶν περιποίησεων μεταβάλλουσι φύσιν καὶ καθίστανται ὀδραιότατα καὶ ὀφέλιμα. Πῶς λοιπὸν δὲν θὰ τελειοποιηθῇ, πῶς δὲν θὰ προκόψῃ, πῶς δὲν θὰ βασιλεύσῃ καὶ ἡ δημοτικὴ μας ποίησις ἀφοῦ μετὰ στροφῆς τὴν ἐναγκάλισθωσι καὶ τὴν ἀγαπήσωσι δύοι;

Φθάνει . . . φθάνει . . . πρὸς Θεοῦ. Σ' ἐσκότισα καὶ θὰ βαρεθῆς τὴν φλυαρίαν μου.

Μοῦ ἥρεσε πολὺ διποτὸς τοῦ roman medical, τὸν διποῖον διποτατος Γαλβάνης ἀπένειμεν εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Boucquet. 'Ως πρὸς τὸν «νότιον» μυελόν σου μὴ ἀνησυχῆς, ἔως διου διατηρεῖται ὑγῆς δι βόρειος. Στείλε μου τὴν Λίμνην¹ τοῦ Βλάχου είμαι περιέργος νὰ τὴν ἀναγνώσω. 'Η ίδια μου εἶναι ἀρκετὰ ἐπιτυχής, ἥρεσε δὲ καὶ ἐν Ἐπτανήσφ πολύ, ἵσως διότι ἐν Ἐπτανήσφ τὸ εἶδος ἔκεινο τῆς ποιήσεως εἶναι εὐπροσδεκτότερον ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς μετὰ τῶν Φράγγων ἐπιμιξίας.

Σὲ γλυκοφιλῶ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡΙΤΗ

Ἐν Λευκάδῃ τῇ 19 Νοεμβρίου 1877

Θαυμάζω πῶς κ' ἐσύ δὲν ἐννοεῖς πλέον τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν!

«Τ' ἀγγελοκάμωτο κορμὶ τ' ἀγλύκαντο σου 'Αντώνη» α'. σημαίνει δτι καὶ ἡ ὀδραιότης τοῦ γεανίου ἔκεινου καὶ ἡ φαινομενικὴ εὐρωστία του ἀπέναντι τοῦ μεγάλου νόμου τῆς φθορᾶς εὐρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, εἰς ἣν καὶ τὸ ἀηδόνι καὶ τὸ ἀγριολούσοδο, καὶ δι βράχος καὶ τὰ κραταιότερα καὶ μακροβιώτερα τῶν δένδρων. Τί παραδόξον λοιπὸν ἀν ὑπέκυψεν εἰς τὴν κοινὴν ὅλων τῶν πλασμάτων μοῖραν;

Τὸ ἀγλύκαντο ἔχει διττὴν σημασίαν: καὶ δταν μὲν ἐκφέρεται δι ποτατούσι τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος, σημαίνει δτι ποτὲ δὲν τοὺς ἔγλυκαν, δτι πάντοτε δηλαδὴ τοὺς ἔπικρανε διὰ τῶν ἀταξῶν του καὶ τῆς διαγωγῆς του. "Οταν δὲ ἐν μέσῳ νεκρικῶν ποιητικῶν αὐτοσχεδιασμάτων ἀκούεται ἡ ὀδραιότητη αὐτη λέξις, συνοδεύεται καὶ μὲ τὸ ἀδρόσιστο:

«Ἀγλύκαντο κι' ἀδρόσιστο».

Τότε σημαίνει δτι δὲν ἔζησεν ἀρκετὰ διὰ νὰ δοκιμάσῃ οὐδεμίαν γλυκύτητα τοῦ βίου, ἀπέ-

¹ Ἐννοεῖ τὴν μετάφρασιν τῆς Λίμνης τοῦ Λαμαρτίνου.

θανε πρόωρα. Αὖτη εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐννοια τῆς λέξεως.

Τὸ δὲ στύλος εἶναι ταυτόσημον τοῦ στήλη στύλου τοῦ σπιτιοῦ. — Στύλος ἀκλόνητος — δύλα ταῦτα ἀποδεικνύουν ἐναργῶς τὴν ἐννοιαν τῆς λέξεως.

Τὸ κυπαρίσσι λοιπόν, παριστώμενον δι παῦρος στύλος κρατῶν τὸν οὐρανόν, εἶναι κραταιότατον, δι ποταμεώτατον καὶ δύλα τοῖν αἰφνίδιον ἀστροπελέπι ἀρκεῖ νὰ τὸ ξηράνη, νὰ τὸ ἀποτεφρώσῃ.

Τώρα ἐλπίζω νὰ μὴ ὑπάρχῃ δυσκολία πρὸς διαφράστισιν τῶν στίχων μου . . .

Ανέγγωσα εἰς τὴν Νέαν ἡμέραν τὸν Κανάρην τοῦ Παράσχον. Τὸν Παράσχον ἔγω τὸν ἀγαπῶν, ἀλλὰ θὰ τὸν χαλάσσου μὲ τὰς κολακείας δι ποτοῦ τοῦ κάμνουν. Ενδίσκω ἡτι τὸ ποιήμα του εἶναι πάρα πολὺ ἐκτεταμένον, ἐπομένως περιέχει πολλὰς ἐπαναλήψεις καὶ περιτολογίας. Ἐχει ὑπερβολάς, αἵτινες δὲν χωνεύονται καθὼς εἶναι οἱ ποιηταὶ τοῦ θεοῦ τοῦ Κανάρη:

Πέρηετε 'σ τοῦ Ὁκεανοῦ τὸ βάθος τὸν Κανάρη
Τὸ ἀπειδο μὲ τ' ἀπειδο νὰ κοίτωνται ζενγάρι.

Τότε τί ἀπομένει νὰ εἴπῃ τις, δχι μόνον διὰ τοὺς γνωστοὺς μεγάλους ἡρωας τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς γίγαντας τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἑλλάδος;

Πρὸ πάντων εἶναι διλύγον ὀδρονικοὶ καὶ οἱ στίχοι του, διότι δὲν ἀκούει τὴν κασμαφίδιαν, ἡτις προέρχεται ἐκ τῆς συναντήσεως τῶν φωνητῶν. 'Ο Παράσχος, καθὼς ἐν γένει καὶ οἱ λοιποὶ νέοι τῆς Ἑλλάδος ποιηταί, ἔχουν κοινὸν τὸ ἐλάττωμα τοῦτο.

Μεταξὺ δύο ποτῶν πολλῶν στροφῶν ὑπάρχουν τινὲς ἀξιόλογοι δχι δύλας καὶ πρωτότυποι. 'Η καλητέρα πασῶν εἶναι ἡ ἔξης, καίτοι ἀσθενής ὑπὸ τὴν ἐπόψιν τῆς γλώσσης.

Μιὰ νύχτα πᾶτρεμεν ἡ γῆ κι' δι κόσμος ἐχαλούσε τ' ἀστρο τὸν "Αρη, ἄγριο καὶ χωριστὸ ἀπ' τ' ἄλλα καμήλους, καμήλους, τὴν θάλασσαν ζητοῦσε κ' ἡ θάλασσα σημάνετο 'σ τὰ σύγνεφα καβάλλα. Καὶ τὴ σημῆν ποτῦ φύλης τὰ κύματα δ 'Αρης, μ' ἔνα τῆς θάλασσας οπασμὸ γεννήθηκε δ Κανάρης.

Τὸ «σύγνεφα καβάλλα», εἶναι χυδαιοτάτη ἐπόφρασις «Κύματα δ 'Αρης», τὰ φωνήντα α,ο,α, προξενοῦν ἀφόρητον χασμαφίδιαν.

Οπωσδήποτε ἡ ἡδεα εἶναι εῦμορφη. 'Αλλὰ μοῦ τὴν ἐπῆρε ἀπὸ τὸν Βλαχάβαν καὶ τὴν ἐπόποιησε ἀντικαθιστῶν εἰς μὲν τὴν "Οσσαν τὴν θάλ

ποιητῶν Ἰδέας καὶ νὰ τὰς παριστᾶ ὡς Ἰδιαῖς του. Ταῦτα εἶπε εἰς τὸν φύλον μου 'Ροΐδην τὸν δποῖον εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλοφρονεστάτην ἐπιστολήν του καὶ τὸν δποῖον συγχαίρω διὰ τὸ παράσημον τῆς λεγεωνος τῆς τιμῆς τὸ δποῖον ἔλαβε συγχρόνως μὲ τὸν φύλον μας Βλάχον . . .

'Επανέρχομαι εἰς τὸν Κανάρην τὸν Παράσχου, 'Αναγινώσκων τὰς τελευταίας στροφάς, ἐνθα δ ποιητῆς ἀγανακτῶν λέγει δτι δὲν ἔπρεπε ποτὲ νὰ τὰς θάψουν τὸν ἥρωα εἰς τὸ χῶμα ἀλλ' ἔπρεπε νὰ τὸν ὁμόιουν εἰς τὴν θάλασσαν ἵνα:

Τὸ ἀπειρο μὲ τ' ἀπειρο κοίτοντ' ἐκεῖ ζευγάρι,
συλλογίζομαι πόσον θὰ ἥτο περίεργον ἀν μίαν
τοιαύτην πρότασιν ἥθελε τὴν δεχθῆ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἀν δ 'Αθηναϊκὸς λαός, δ Βασιλεύς,
οἱ ὑπουργοί, δ ἀληρος, πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ τοῦ
κράτους, μὴ ἔξαιρουμένου τοῦ 'Αναστασίου
Βυζαντίου, τὸν Βλάχον τοῦ Καμ-
πούρογλου καὶ πρὸ πάντων τὸν φύλον 'Ροΐδη
παρακολουθοῦντες τὸ λείψανον, ἥθελον ἐπιβῆ
τῆς 'Ολγας, τοῦ Γεωργίου καὶ ὅλων τῶν ἀτμο-
κινήτων τῆς 'Εταιρείας καὶ τῶν λεμβών τοῦ
Πειραιῶς, καὶ ἀφοῦ ἥθελον φέρει τὸν νεκρὸν
εἰς τὰ κλασικὰ νερὰ τῆς Σαλαμῖνος καὶ δέσει
δύο σιδηρᾶς σφαίρας, μίαν εἰς τὸν λαμπόν τον
καὶ μίαν ἄλλην εἰς τὸν πόδας, τὸν παραδώσῃ
εἰς τὰ θαλάσσια κύματα.

'Όλος δ κόδιμος ἥθελεν διμιλῆση καὶ γράψει
ἐπὶ τῆς πρωτοφανοῦς ταύτης κηδείας! 'Ο δὲ
ιερεὺς ἀντὶ νὰ ὁμόιη τὸ χῶμα ἐπαναλαμβάνων
τὸ φοβερὸν ἔκεινο «γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπε-
λεύσει» ἥθελε βεβαίως ὁντίσει τὸ πτῶμα μὲ

νερὸν τοῦ πελάγους καὶ ἐκφωνήσει «θάλασσα
εἰ καὶ εἰς θάλασσαν ἀπελεύσει».

Όλα ταῦτα εἶναι ὠδαιότατα, ἀλλὰ γράψει
μου τοῦ ἥρεσαν τοῦ 'Ροΐδη;

Μὴ λησμονήσῃς ν' ἀναγνώσῃς τὸν Βλαχά-
βιαν. 'Εν τούτοις ἀκουσον τοὺς ἐπομένους στί-
χους οἵτινες ἔρχονται μετὰ μακρὰν περιγρα-
φὴν τῶν δύο περιφημοτέρων βουνῶν τῆς ἀρ-
ματωλικῆς Ἑλλάδος

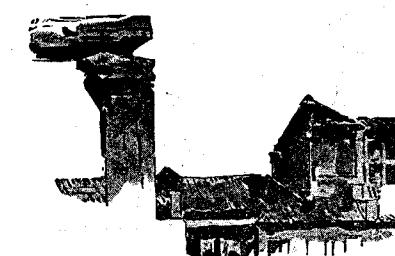
'Ο 'Ολυμπος ἐκέπταζε τὴν ὕμορφη τὴν "Οσσα
τὴν εἴδε ποῦ κοκκίνες σὰν τροπαλή παρθένο.
καὶ γέροντες, γέροντες τὴν ποσφῇ καὶ τὴν φιλεῖ στὸ στόμα.
Κί ενθένδες μ' ἐκεῖνο τὸ φύλο, ποθνες ζωὴ καὶ φλόγα,
ἀνάφτοντες ζωτανεύοντες τῆς τειώνωρης τὰ σπλάχνα
καὶ δὲν ἐπέρασε καιρός, χρόνοι πολλοὶ καὶ μῆνες
κτλ. κτλ. κτλ.

Βλέπεις, λοιπὸν δτι μ' ἔκλεψεν δ Παράσχος
καὶ κανεὶς δὲν προβαίνει νὰ τὸ εἴπῃ.

Καδ' δον δὲ ἀφορᾶ τὴν φόρην, τὴν δποίαν
δ Βίκτωρ Οὐργος ἐποίησεν ὑπὲρ τοῦ Κανάρη,
κατ' ἐμὴν πεπούθησιν εἶναι μία τῶν ἀσθενε-
στέρων εξ ὅσων συνέταξε δ μέγας τῆς Γαλλίας
ποιητῆς.

Άλλὰ εἰς ποιὸνς νὰ τὰ εἴπῃ τις καὶ τίς νὰ
τὸν ἀκούσῃ. 'Ο κακομοίρης δ 'Ροΐδης, καίτοι
ἀπότομος εἰς τὰς Ἰδέας του, ἔχει δμως μεγάλο
δίκηο νὰ λέγῃ δτι καὶ αὐτὴ δ ποιησις ἐν 'Ελ-
λάδι εἶναι κομματικὴ ὑπόθεσις. 'Αν σηκωθοῦν
κάμπτοσοι Καμπούρογλοι, Βυζάντιοι καὶ εἴπουν:
τί ἀριστούργημα εἶναι αὐτὸ τὸ ποίημα! δλος
δ κόσμος σὰν τὸν ἀντίλαο ἀπαντᾷ. «Τί ἀρι-
στούργημα!» Καὶ ἔτζι πλανῶντες καὶ πλανώ-
μενοι ἀποτελοῦν ἐν σῶμα καὶ ψυχὴν μίαν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

ΦΩΙΝΟΠΩΡΟΝ

Δάχτυλα ἀθώογητα μαδοῦντ τῆς καστανᾶς τὰ φύλλα
Καὶ στρώνοντ μνῆμα σπλαχνικὸ στὰ πενθαμένα μῆλα.

Οἱ κυκλαμίες δρόβλευκες, πυκνὲς κι ἀνάρια-ἀνάρια,
Μὲ τρόμο βλέποντ γύρω τους θεριὰ τὰ μανιτάρια.

Καὶ πλέκει δ ἀρκουδόβατος σ' ἄγριας δροδίας κεφάλι
Μαργαριτάρια τάρανδη του καὶ τοὺς καρποὺς κοράλλι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΤΡΩΕΣ

A

Εἰν' δη προσπάθειές μας σὰν τῶν Τρώων.
Κομμάτι κατορθώνομε· κομμάτι
παρόνομον ἐπάνω μας· κι ἀρχίζομε
νάρχοντες θάρρος καὶ καλές ἐλπίδες.

Μὰ πάντα κάπι βγαίνει καὶ μᾶς σταματᾷ.
Ο Αχιλλεὺς στὴν τάφον ἐμπροστά μας
βγαίνει, καὶ μὲ φωνὲς μεγάλες μᾶς τρομάζει.

B

Εἰν' δη προσπάθειές μας σὰν τῶν Τρώων.
Θαρροῦμε πῶς μ' ἀπόφασι καὶ τόλμη
δ' ἀλλάξοντες τῆς τύχης τὴν καταφορά,

κ' ἔξω στεκόμεθα ν' ἀγωνισθῶμε.
Αλλ' ὅταν δη μεγάλη κρίσις ἔλθῃ,
ἡ τόλμη κ' δη ἀπόφασίς μας χάνονται.

ταράττετ' δη ψυχὴ μας, παραλύει·
καὶ τρέχοντες δλόγυρο ἀπ' τὰ τείχη,
ζητῶντας νὰ γλυτώσουμε μὲ τὴν φυγὴ.

Ομως δη πτῶσις μας εἶναι βεβαία.
Ἐπάνω, εἰς τὰ τείχη, ἀρχίζει δ θρῆνος.
Τῶν ἡμερῶν μας ἀναμνήσεις ηλαῖν π' αἰσθήματα.
Πικρὰ γὰρ μᾶς δ Πρίαμος κ' δη Ἐκάρη ηλαῖνε.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΣΑΝ ΖΩΗ ΚΑΙ ΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

ΗΜΟΥΝ ΠΑΤΕΡΑΣ

Η μουν πατέρας δύο παιδιῶν. Δυὸς κοριτσάκια ποῦ δὲν εἶχα ἴδη ἄλλα, τόσο χαριτωμένα καὶ τόσο ἔμορφα. "Ημουν δὲ πιὸ εὐτυχισμένος πατέρας. Περοῦσα καὶ ἀκονα στὸν δρόμο νὰ λένε: 'Ο Θεός νὰ τοῦ τὰ χαρίνη. 'Ελαμπαν τὰ μάτια μου ἀπὸ χρόνια, καὶ μὲ χαμόγελο τοὺς ἔλεγα ἵνα μεγάλο εὐχαριστῶ.

Τὰ κρεββατάκια τους, κάτασπρα κρεββατάκια, ἥταν τοποθετημένα σιμά-σιμά· καὶ στὴ μέση, ἀπάνω σ' ἓνα δένδρο ὄλοχυσο, χίλια πουλιὰ τραγουδοῦσαν κάθε πρωΐ; δταν τὰ κοριτσάκια ὄνοιγαν τὰ μάτια τους. 'Απάνω σὲ μιὰ κολόνα μὲ κάτι γραμμὲς τέλειες, βγαλμένη ἀπὸ τὸ χέρι ἄγγνωστου τεχνίτη,—μόνο αὐτὴ τὴν κολόνα ἐργάσθηκε στὴ ζωή του κ' ἐπέθανε—ὑψηλὴ σὰν νὰ ἥθελε νὰ φυάσῃ τὸν οὐρανό, δύο φλόγες μικρές, κυματιστές, ποῦ ποτὲ δὲν ἔσβυναν.

Ἐπήγαινα ὅρες καὶ ὅρες μακριά, σὲ μέρη ἔρημα, στῆς κορυφὲς τῶν βουνῶν, νὰ μαζέψω ἀγριολούσια, καὶ ν' ἀκούσω κανένα καινούργιο τραγοῦδι, γιὰ νὰ στολίσω μὲ αὐτὸ τὴ ζωή τους.

"Ετοί περοῦσε ἡ ζωή σὰν ἓνα παραμύθι.

Μιὰ φορά, τότε ποῦ ἡ φύσις ζητεῖ νὰ θάψῃ μέσα στὰ λουλούδια τὸν πόνο ποῦ καίει τὴν ἀνθρώπινη ψυχή, τὰ εἰδα καὶ τὰ δυὸ ποῦ ἔπλεκαν στεφάνια καὶ στεφάνων μ' αὐτὰ τὰ ξέπλεκα μαλλιά τους. Καὶ ἔπειτα, τὰ ἵδια ἔκεινα στεφάνια νὰ πληθαίνουν καὶ νὰ στεφανώνων χίλια ἄλλα παιδιά ποῦ ἔρχονται διολένα νὰ γεμίσουν τὴν εἰκόνα ποῦ ἔβλεπα, μὲ κάτι χρώματα ποῦ δὲν ἔχει ἡ φύσις παρόμοια, ποῦ μόνο τὸ χέρι τοῦ τεχνίτη ἡμπορεῖ νὰ πλάσῃ. Τὸ φῶς ποῦ χνούτανε γύρω εἶχε κάτι ἀπὸ τὴν διμορφιὰ τῆς ζωῆς καὶ κάτι ἀπὸ τὴν διμορφιὰ ἔκεινη ποῦ πλάτιτομε μὲ τὴ φαντασία μας, δταν θέλωμε σὰν μικροὶ θεοὶ νὰ ζωντανέψωμε ἔναν κόσμο μὲ τὴ δύναμι τῆς σκέψεως.

Δὲν μιλῶ γιὰ τὴ δική μου τὴ ζωή. Αὐτὴ ἥταν μιὰ λάμψη ἀπ' τὴν ἴδια τους, δπως τώρα εἶναι σκοτεινὴ ποῦ ἔσβυσε τὸ φῶς ἔκεινο. Πῶς ἔσβυσε δὲν ἥξερω. Μόνο, καμμιὰ φορά, κάθε τόσο,—λές καὶ τὰ στέλνει μιὰ ἀγαθὴ μοῖρα—ξανάρχονται τὰ δυὸ κοριτσάκια, πανέμορφα, καὶ βλέπω ὅλην ἔκεινη τὴ σκηνή, καὶ τὴν κολόνα μὲ τὴς δυὸ μικρές φλόγες, καὶ ἔπειτα τὴν εἰκόνα μὲ τὰ στεφάνια, ποῦ στεφανώνων τὰ ξέπλεκα μαλλιά τους καὶ διολένα πληθαίνουν

καὶ στολίζουν χίλια ἄλλα παιδάκια, μὲ χρώματα ποῦ δὲν ἔχει ἡ φύσις παρόμοια, παρόμενα ἀπὸ τὴν παλέττα ἐνὸς τεχνίτη.

'Εδῶ σταματᾷ, κ' ἔδῶ ξαναρχίς ὡν̄ μου.

ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Βαδίζομε ξένοιαστοι καὶ γελαστοί. Καθεὶ δι-λόγυρα ζῇ μὲ χίλια χρώματα, καὶ τὰ λιθάρια ἀκόμα. 'Απ' τὸ ἐκκλησιδάκι, δποῦ ἔρχονται ἔνας-ένας οἱ χωρικοὶ νὰ λειτουργηθοῦν, χύνεται στὴν ψυχὴ ἓνα συναίσθημα, ποῦ τὴν κρατεῖ γιὰ μιὰ στιγμὴ σκλάβια, μὰ ποῦ αὐτὴ γρήγορα τρέχει ἐλεύθερη στῆς φύσεως τὴν ἀγκαλιά. Καὶ τὸ γαυγίσμα τοῦ σκύλου δποῦ φυλάγει πιστός τὰ πρόβατα ἔκει σιμά, ξυπνᾶ κι' αὐτὸ μιὰ χορδὴ ενθυμητ. Καὶ τὸ μούγκρισμα τῆς ἀγελάδας προσθέτει κι' αὐτὸ ἔναν τόνο στὸ χρούμενο τραγοῦδι ποῦ ἀκούεται ἀπὸ τῆς γῆς τοὺς κόλπους.

"Ἐνα δάσος, ἀπὸ κάτι θεόρατα δένδρα, ξανούγει ἔμπρός μου σιγά-σιγά. Εἰναὶ τὸ ἀγαπημένο μου δάσος, ἀρότα στὰ μάτια τοῦ πλήθους, ἀνίδεο ἀπὸ τὸν θόρυβο τῆς ζωῆς. Βουτηγμένο σὲ μιὰ λεπτὴ διμήλη, παίρνει μιὰ σπάνια διμορφιά, μονάχο αὐτὸ μέσα στὸ γύρω φῶς. Τῶν δένδρων ἡ κορυφὴ κάρονται χωρὶς νὰ διαγράφουν γραμμὲς ὠρισμένες.

Μιὰ δύναμις μεγάλη μὲ σέρνει πρὸς αὐτό. Τρέχουν, τραγουδοῦν, γελοῦν οἱ φύλοι μου. Μιὰ μυστικὴ φωνὴ μὲ καλεῖ ἔμένα. 'Απλώνουν τὰ πρῶτα δένδρα τὴ σκιά τους ἀπάνω μου. Καὶ κάρεται κάθε φωνή, κάθε πνοή, κάθε θόρυβος. 'Ολοένα σβύνεται ἡ ζωή. Προχωρῶ στὴν καρδιὰ τοῦ δάσους, καὶ βιθίζομαι στὰ ἀδυτά του, καὶ δὲν ἀκούω οὔτε τὴν ἴδια μου ἀναπνοή, οὔτε τὰ βήματά μου. 'Απὸ τὸ σκοτάδι ποῦ εἶναι σκορπισμένο γύρω μου βγαίνει ἔνα ἀφραστό, πανώροη φῶς. 'Η σιγαλιὰ ποῦ μὲ σκετάζει μὲ τὸν ἔλαφορό της πέπλο, ἔρχεται σὰν μακρυνός ρυθμὸς στὴν ἀκοή μου. Βαδίζω, καὶ τὰ θεόρατα δένδρα γίνονται πυκνότερα διλοένα, καὶ οἱ κορμοί των οἱ πελώριοι πνίγουν καθετεῖ στὴν ἀγκαλιά τους, καὶ τοὺς παλμοὺς τῆς ζωῆς ἀκόμα. 'Ολοένα προχωρῶ, μέσα σὲ μιὰ θαλπωρή, σὲ μιὰ μέθη, σὲ μιὰ διπτυσία. Ξαναβλέπω τὴ χθεσινὴ εἰκόνα, τὴν αἰώνια, ποῦ ἀγκάλιαζε δι νοῦς μου καὶ μ' ἔλικνιζε σὰν μάνα, σὰν ἀδελφή, σὰν ἔρωμένη. Περοῦν ἔμ-

πρός μου κόσμοι πανέμορφοι, ἄλλοι μὲ τὴν διμορφιὰ τῆς χαρᾶς, ἄλλοι μὲ τὴν διμορφιὰ τοῦ θανάτου, τοῦ τεχνίτη ποῦ διολένα καταστρέφει γιὰ νὰ πλάσῃ πιὸ τέλεια τὴ ζωή.

Στοὺς ἴδιακους σου κόλπους, δὲ δάσος ἀγαπημένο, θέλω νὰ γύρω. Στῆς σιωπῆς σου νὰ βιθισθῶ τὰ κύματα. Στὴν ὕστερη στιγμὴ μου τὴν ἴδια σου διμορφιὰ νὰ χαρῶ.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Ο ΡΑΨΩΔΟΣ

Πεντάμορφη, σὰν κόρη τοῦ Θεοῦ,
τὴν λέγαν Εὐτυχία,
πεορόλια εἶχε μέσος τῆς θάλασσες,
πύργους στὰ νέφη κατοικία . . .

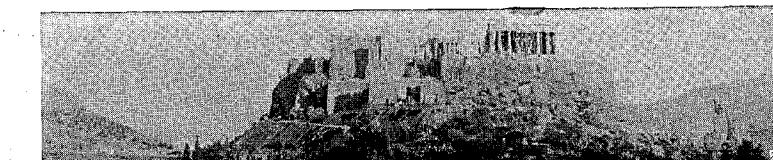
K' ἥρθε καιρὸς νὰ τὴν βλογήσουνε
καὶ νὰ τῆς βάλουνε στεφάνη . . .
— Ποιὸς ἔχει δύναμι καὶ νοῦ
μιὰ νέα θρησκεία γιὰ νὰ κάρη,

K' ἔνα ναὸν μ' ὠραῖα χρώματα,
νὰ στήσῃ μέσα μιὰ λατρεία,
ποῦ μέθη νὰ οκορπᾷ κι ἀρώματα,
νὰ πάρῃ ἔκει τὴν Εὐτυχία; —

Ο Ραψωδὸς μονάχα πέρασε,
χαρὰ στὸ παλληκάρι!
τὴν Αρμονία εἶχε λύρα του
νὰ πάγη τὴ νύφη γιὰ νὰ πάρῃ,

Στέμμα στὸ μέτωπο τὰ Ονείρατα,
μέσος στὴν πτοὴ Τραγούδια θεῖα,
καὶ στῆς χονσῆς Καρδιᾶς του τὸ ναὸς
τοῦ Ερωτός του τὴ θρησκεία!

ΚΩΝ. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ

ΕΝΑ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΠΑΡΑΦΡΟΣΥΝΗΣ

Ο Γάλλος ψυχίατρος Μαρί, ίατρὸς τοῦ Ἀσύλου Βιλζονίφ, κάτοχος πλουσίας καὶ περιέργου συλλογῆς ἔργων ζωγραφικῆς καὶ πλαστικῆς, ἐκτελεσθέντων παρὰ φρενοπαθῶν, ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως λίαν ἐνδιαφέρον σχετικὸν ἀρθρόν, ἔρχομενον ἐπικαίως πρὸς τὴν ἀνακίνησιν καὶ παρὸν ἡμῖν τῶν ζητημάτων περὶ τῶν δρίων καὶ τῆς σχέσεως καλλιτεχνίας καὶ φρενοπαθείας, εἰς τὸ δόποιον ἡσχολήθη τελευταῖον διανοιφέντων εἰς τὰς γραμμὰς αὐτὰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ Γάλλου ψυχιάτρου.

Ο Μονταίνι εἶπεν ἀλλοτε, ἀρχῆς εἰς δ. κ. Μαρί, ὅτι μερικοὺς ἀνθρώπους τοὺς κλείουν εἰς τὰ φρενοκομεῖα, διὰ νάποδεῖσον εἰς τοὺς ἄλλους δτὶ ἔχουν τὰ λογικά των. Εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ παιγνια τοῦ πνεύματος λανθάρει ἔνα μέρος ἀληθείας. Ο ἐγκέφαλος τοῦ φρενοπαθοῦ δὲν εἶνε καὶ πολὺ διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν ἰδικόν μας. Πολὺ συχνὰ ἡ μόνη διαφορὰ ἔγκειται εἰς ὅλην ὑπερβολὰς καὶ ὑπερβολὰς ἐντελῶς μερικάς. Τὸ νὰ θεωρῇ κανεὶς τοὺς φρενοπαθεῖς ὡς ὅντα ενδιοκόμενα ἔξω τῆς ἀνθρωπότητος καὶ νὰ πιστεύῃ δτὶ ἡ ἀσυναρτησία των ἡ διανοητικὴ καὶ ἡ ἐκτροχιασμένη φαντασία τῶν ἀνήκουν εἰς ἔνα κόσμον ἔνον πρὸς ἡμᾶς, εἶνε στοιχειώδης πλάνη.

Εἰς τὸ πλῆθος τῶν φρενοπαθῶν καὶ τῶν παραληρούντων ἀπαντῶμεν συνήθως ὅλας τὰς ἀποχρώσεις τῶν χαρακτήρων καὶ τῶν ἱκανοτήτων. Ἡ ἀτομικότης δὲν ἀποσβύνεται ποτὲ εἰς διμοιμορφίαν ἀπόλυτον. Δὲν εἶνε ἐπομένως καθόλου παράδοξον νὰ συναντήσωμεν μεταξὺ τῶν φρενοπαθῶν καλλιτέχνας, δυναμένους νὰ συναρμόσουν γραμμὰς καὶ ἀναμνήσεις εἰς σχέδια κανονικὰ καὶ ἐπιμελοῦς ἐκτελέσεως.

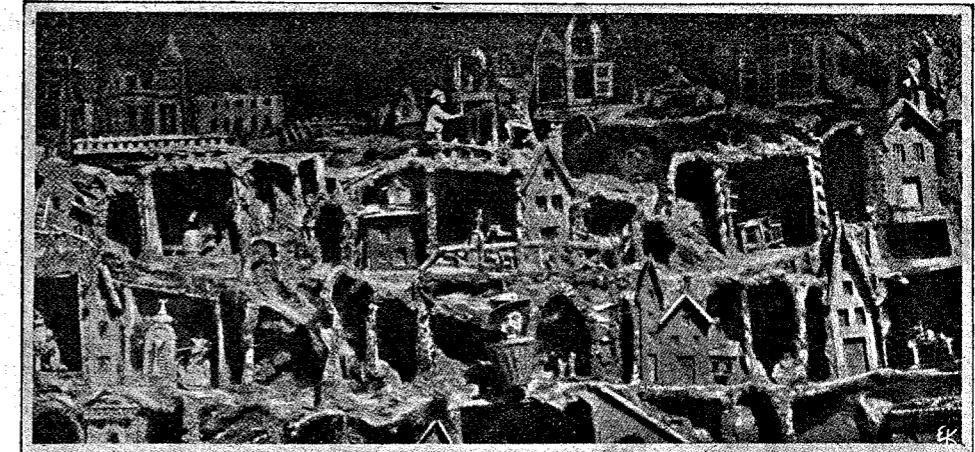
Ἡ ἵδεοληψία καὶ ἡ ἔμμονος ἴδεα δὲν ἐμφανίζονται πάντοτε εἰς τὰ ἔργα των. Συνηθέστερον τὰ ἐπηρεάζουν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὰ παραμορφώντων ἢ ἔγκολάπτοντων ἐπ' αὐτῶν μίαν σφραγίδα ἀσυνήθη, ἀπροσδόκητον καὶ κάποτε ἴδιαιτέρως περίεργον. Τὸ ἐντευκτήριον τοῦ ἀσύλου Βιλζονίφ, στολισμένον ἔξι δλοκλήρουν μὲν μεγάλους πίνακας ἐκτελεσθέντας ἀπὸ τοὺς πάσχοντας τοῦ ἀσύλου, δύναται νάποβῇ διὰ τὸν παρατηρητὴν μεταλλεῖον τοπικῶν παρατηρήσεων. Ὁχι διὰ τὴν παραδοξότητα ἢ τὸ ἀποκαλυπτικὸν τῶν ἔργων τούτων, ὡς θὰ ἐπερίμενε κανεὶς, ἀλλ' ἔξι ἐναντίας διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ τὸ μέτρον αὐτῶν, ποῦ ἐκπλήσσει τὸν ἐπισκέπτην. Εἰς τὰς ἐτησίας ἐκθέσεις τοῦ ἀσύ-

λον βλέπει κανεὶς ἀλλος τε καὶ ἔργα ἐκκεντρικὰ καὶ παράδοξα. Οἱ διακοσμητικοὶ πίνακες, οἱ ἐκτελεσθέντες παρὰ τῶν ἀρρώστων τοῦ κ. Μαρί, εἶνε ἐν γένει ἀντίγραφα γνωστῶν ἔργων καὶ φαίνονται ἀνήκοντες εἰς μαθητὰς ἀρκετὰ ἐχέφρονας. Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσῃς δτὶ οἱ ἐκτελέσαντες τοὺς πίνακας αὐτοὺς εἶνε πνεύματα ἰσόρροπα. Τοιαύτη ἐκτίμησις θὰ ἐπεφύλασσε παραδόξους ἐκπλήξεις. Ἐν μηδαμινὸν σημεῖον ἀποκαλύπτει συχνάκις τὴν διανοητικὴν βλάβην.

Δὲν πρέπει δῆμος νὰ ἀνακητήσωμεν, μεταξὺ τῶν φρενοπαθῶν εἰς τοὺς δόποιους ἡ νόσος ἀφῆκεν ἀλώβητον τὴν ἀκεραιότητα τῆς καλλιτέχνικῆς ἰδιοφυΐας, δὲν πρέπει νάνακητήσωμεν μεταξὺ αὐτῶν τὰς καταπληκτικὰς καὶ ἀποτόμους λεπτομερείας, αἱ δόποιαι ἀποκαλύπτουν μίαν μυστηριώδη γνωσίαν τοῦ ἔργαστηρίου, ὅπου χαλκεύεται ἡ ἀνθρωπίνη σκέψις. Πρέπει νὰ ἔξετάσῃ κανεὶς μετὰ τροσοσχῆς τὰ ἀκανόνιστα ἀκριβῶς ἔκεινα ἔργα, ἐπὶ τῶν δόποιων ἡ φρενοπάθεια ἐνετύπωσε τὴν χαρακτηριστικωτέραν σφραγίδα τῆς.

Ὀπως συνεβούλευεν ἀλλοτε πολὺ δρθῶς δ. Μαρωδὸν δὲ Μοντνέλ, ἀφίνουν σήμερον ἐλευθέρους τοὺς φρενοπαθεῖς, δσάκις δὲν ὑπάρχει προφανῆς ἀντένδειξις, νὰ ἀναγινώσκουν, νὰ γράφουν καὶ νὰ σχεδιάζουν κατὰ τὰς δρέξεις των, καὶ προσπαθοῦν νάνεύρουν τὸ ἐλκυστικὸν μέρος τῆς ἔργασίας των. Ἐφ' ὅσον ἡ φρενολογία τελειοποιεῖται, δ. Ιατρὸς ἀπομακρύνεται τῶν τρομερῶν μεθόδων τῶν παλαιῶν χρόνων κ. τ. παραγεῖ, δσον εἶνε δυνατόν, τὴν φρύκην καὶ τὴν καταπίεσιν. Σήμερον προσπαθοῦμεν νὰ ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τὸν πάσχοντα τὴν ἴδεαν δτὶ τὸ ἄσυλον εἶνε εἶδος κατέργον, καὶ τείνομεν νὰ καταργήσωμεν τὴν τυφλὴν ἀνάμιξιν, ὑπὸ μίαν στέγην, παντὸς εἶδους πασχόντων εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε. Τὸ ἄσυλον τοιουτούρπως προσπαθεῖ νὰ γίνη εὐχάριστον εἰς τοὺς ἀσυναρτήτους τροφίμους του, τὸ δὲ καλλιτέρον μέσον διὰ νὰ γλυκάνη κανεὶς μίαν φυλάκισιν, ἀπαραίτητον συχνάκις, εἶνε τὸ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ εἰς τὰς φυσικάς των κλίσεις. Τὸ πνεῦμα, προσηλούμενον εἰς μίαν εὐχάριστον ἐνασχόλησιν, λησμονεῖ τότε τὸ κακὸν ποῦ τὸ κατέχει. Εἶνε καὶ τοῦτο ἀρκετὸν κέρδος εἰς τὴν πάλην κατὰ τοῦ ἔχθροῦ, καὶ συχνὰ ἡ εὐκόλος καὶ γεμάτη ἀπὸ καλωσύνην θεραπεία αὐτὴ διευκολύνει τὴν θασίν.

Μεταξὺ τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ φρενοκομείου πρέπει νὰ διαστείλῃ κανεὶς τοὺς ἔξι ὑπαρχής καλλιτέχνας, τῶν δόποιων μία θλιβερὰ είμαρ-

Παιδικαὶ ἀναμνήσεις ὑπὸ ἐνδὸς τρελοῦ. Τὸ χωριό δπου ἐγεννήθη καὶ ἐμεγάλωσε.

Δὲν εἶνε ἐπομένως δύσκολον στήμερον νὰ καταρτίσῃ κανεὶς μίαν παθελογικὴν φιλολογικὴν ἀνθρολογίαν ἢ νὰ καταρτίσῃ μίαν πινακοθήκην, δρειλομένην εἰς τὴν μολυβδίδα καὶ τὸν χρωστῆρα τῶν φρενοπαθῶν. Ὁ ίατρὸς Μαρί, ἀπὸ δεκαοκταείας ἀφιερωμένος εἰς τὴν ίατρικὴν ὑπηρεσίαν τῶν φρενοκομείων, κατώθισε νὰ καταρτίσῃ ἴδιαιτέραν συλλογὴν ἀπὸ λίαν ἐνδιαφέροντα δοκούμενα τοῦ εἶδους αὐτοῦ, εἶνε δὲ γνωστὸν δτὶ καὶ ἄλλοι φρενολόγοι ἐν Εὐρώπῃ ἔχουν καταρτίσει παρομοίας συλλογάς, τῶν δόποιων τὴν σημασίαν καὶ ὑπὸ φρενολογικὴν καὶ γενικώτερον ὑπὸ αἰσθητικὴν ἔποψιν, δὲν δύναται νὰ παραγνωρίσῃ τις. Τὸ σύνολον αὐτῶν, παρατηρεῖ δ. Μαρί, θὰ μᾶς δώσῃ μίαν ἡμέραν περιέργους ἀποκαλύψεις καὶ πολυτίμους ἐνδεξεῖς διὰ τὴν ψυχολογίαν τοῦ φυσιολογικοῦ καλλιτέχνου, καὶ τοῦ μεγαλοφυοῦς ἀκόμη, καὶ θὰ διευκολύνῃ τὴν ἐρμηνείαν παραδόξων καὶ ἀντιφατικῶν τινῶν γεγονότων εἰς τὴν ιστορίαν τῆς τέχνης. Αγνοῶ δὲν τὸ Δρομοκαΐτειον Φρενοκομείον καὶ τὸ τῆς Κερκύρας κατέχουν ἢ ἀπεφάσισαν ποτὲ νὰ καταρτίσουν παρομοίας συλλογάς. Καὶ δῆμος καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα ἀσύλα ἐνοσηλεύθησαν ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι, εἶνε δὲ γνωστὸν δτὶ εἰς τὸ Δρομοκαΐτειον δυστυχῆς Βιζυηνὸς ἔγραφε σωρείαν στίχων, τῶν δόποιων μερικοί, διασωθέντες τυχαίως, φέρουν ἐπὶ τῆς ἀσυναρτησίας των τὴν σφραγίδα τῆς θεραπείας τοῦ Ἐλληνος ποιητοῦ καὶ διηγηματογράφου.

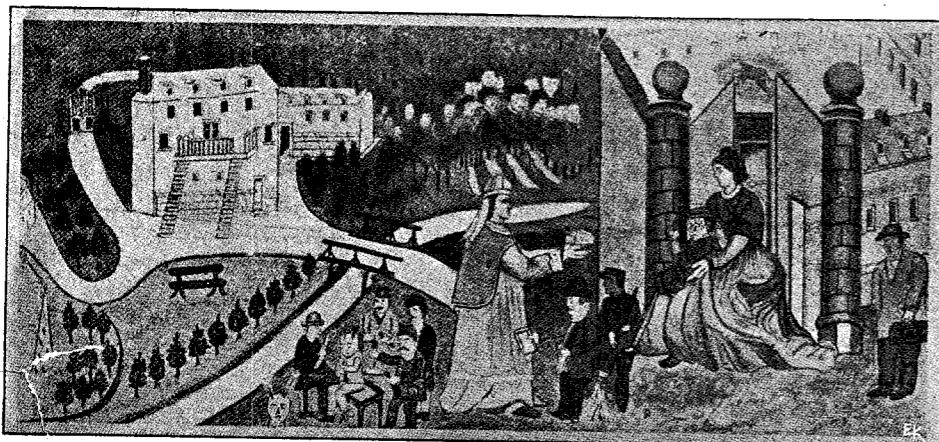
Μεταξὺ τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ φρενοκομείου πρέπει νὰ διαστείλῃ κανεὶς τοὺς ἔξι ὑπαρχής καλλιτέχνας, τῶν δόποιων μία θλιβερὰ είμαρ-

έπαρουσίασαν μάλιστα ένίσχυσιν καὶ τελείσιν τοῦ ταλάντου καὶ τῆς τέχνης των. Τὸ φαινόμενον, ἀξιον ἰδιαιτέρας σπουδῆς, ἀνήκει εἰς τὴν σφαιραῖραν τῶν νοσημάτων τῆς μνήμης, ἡ εἰδικὴ ψυχολογία τῆς δοπίας παρὰ τῷ καλλιτέχνῃ δὲν ἔμελετήθη ἐπαρκῶς μέχρι τοῦδε. Ἐν πρώτοις δὲ καλλιτέχνης, εἰς τὴν περίστασιν αὐτῆν, ἔξακολουθεῖ ὁ Γάλλος ψυχίατρος, χάνει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὴν ἀντίληψιν τῆς προοπτικῆς. Ἐνας ἀρχιτέκτων, δὲ δοπίος ἔξακολουθεῖ τὰ σχέδιά του εἰς τὸ ἀσύλον, ἔχει τὴν ἰδιοτροπίαν νὰ σχεδιάζῃ τὰς οἰκοδομὰς πλατυτέρας κατὰ τὴν κορυφὴν καὶ στενωτέρας κατὰ τὴν βάσιν. Ἀλλὰ πρὸ τούτου, ἀπλοποιήσας τὴν προοπτικήν, σχεδιάζει μόνον μὲ παραλλήλους γραμμάς, διπλανά παραγόμενα μικρὰ παιδία καὶ οἱ πρωτογενεῖς λαοί. Ἡ τροποποίησις αὗτη τῆς ἱκανότητος περὶ τὴν ἔκτιμησιν τῶν δημιουργικῶν σχέσεων τῶν ἀντικειμένων, παρουσιάζεται συχνάκις εἰς τοὺς φρενοπαθεῖς καλλιτέχνας καὶ προσδίδει εἰς τὸ ἔργον των κάποιον ἀρχαϊκὸν χαρακτῆρα παράδοξον.

Ἄλλοτε πάλιν τὰ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς φρενοπαθείας παραγόμενα ἔργα παρουσιάζουν ἀναλόγους ἀνωμαλίας, ὅχι πλέον εἰς τὴν μορφὴν καὶ τὸ σχέδιον, ἀλλ' εἰς τὸν χωματισμὸν καὶ τὸν τόνον. Εἰς τὰ ἔργα τῶν ἐκ μελαγχολίας πασχόντων ζωγράφων παρατηρεῖται κυρίως μία τάσις πρὸς ζοφεράν, δυμιχλώδη ἢ ὠχράν παράστασιν τῶν φωτεινοτέρων τοπίων ἢ τῶν μᾶλλον ζωηρῶς χωματισμένων ἀντικειμένων. Ἡ δρασις ἀντιλαμβάνεται τότε τὰ χρώματα κατὰ τὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ πάσχοντος. Ὁ καλλιτέχνης κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν «τὰ βλέπει ὅλα μαῦρα». Εἰς τὸ ἀσύλον τῆς Βιλζούνιφ ὑ-

πάρχει ἔνας μελαγχολικὸς ζωγράφος, διακριθεὶς κυρίως ὡς ἀντιγραφένς, ὅστις κατὰ τὰς ἡσύχους αὐτοῦ στιγμὰς ἀντιγράφει μὲ ἀξιοσημείωτον ἀκρίβειαν σχεδίου καὶ χρώματος. Ὁσάκις δῶμας καταλαμβάνεται ὑπὸ μελαγχολικοῦ παρουσιμοῦ, εἰς τὰ ἔργα του τὸ μὲν σχέδιον παραμένει ἀναλλοίωτον, ἀλλὰ τὸ χρῶμα σχεδὸν ἔξαφανίζεται, ξεθωριάζει, μόλις φαίνεται ἀντιληπτόν. Ἀντίγραφον μᾶς Βενετίας τοῦ Ζιέμ, ἐκτελεσθὲν εἰς τοιαύτην στιγμήν, θὰ εἰμποροῦσε νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἔργον τοῦ Καριέρ. Τοιουτόπως ἵσως ἔξηγεται ἡ ψυχικὴ δηπτικὴ ἀνωμαλία τῶν ζωγράφων ἐν γένει, οἱ δοπίοι ἐφ' ὅσον γηράσκουν χάνουν βαθμηδὸν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἔντασιν τοῦ χωματισμοῦ των.

Ἐκτὸς δῶμας τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος καλλιτεχνῶν, τῶν δοπίων ἡ φρενοπάθεια τροποποιεῖ δῆπος εἴδομεν τὴν σύλληψιν καὶ τὴν ἔκτελεσιν καὶ ἄλλον ἄλλοτε τρόπον, παρατηροῦνται εἰς τὰ ἀσύλα ἀτόμα, εἰς τὰ δοπία ἡ φρενοπάθεια ἀφύπνισεν ἢ ἐδημιουργήσει καλλιτεχνικὰ κλίσεις. «Ολοι αὗτοί εἶνε συνήθως ἀδέξιοι καὶ «χωρὶς σχολήν», διπλανά λέγομεν συνήθως, τὰ ἔργα των δῶμας εἶνε πλήρη εἰλικρινείας, πρωτοτυπίας, πάθους καὶ ἀπροόπτων. Νομίζει κανεὶς ὅτι διέχονται δῆλη τὴν κλίμακα τῶν καλλιτεχνικῶν ἀποτελεσῶν κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀναγεννοῦν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας δῆλους τοὺς ἀταβισμούς, τοὺς δοπίους ὑποθέτομεν πλέον καταλυθέντας. Σχεδιάσματα τινὰ τοιαύτης φύσεως δῶμαίσιουν καταπληκτικῶς πρὸς τάνακαλυφθέντα επὶ τῶν τοιχωμάτων τῶν προϊστορικῶν κατακομβῶν καὶ ἄλλα ἐνθυμίζουν τὴν ἔξωτικὴν τέχνην τοῦ ἀρχαίου Μεξικοῦ καὶ τῆς

Εἰκονογράφησις παραμυθιοῦ ὑπὸ ἐνδε τρελοῦ.

Ο δήμος μουσικός, δπως τὸν συνέλαβε ἡ φαντασία ἐνδε τρελοῦ καταδιωκομένου ὑπ' αὐτοῦ.

ἀρχαίας Ἱαπωνίας. Καὶ οἱ καλλιτέχναι αὐτοὶ τοῦ φρενοκομείου ἀναπτύσσονται βαθμηδὸν καὶ αὐτοτελειοποιοῦνται κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῶν τρόπον, εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ μᾶς παρουσιάζουν ἀποτελέσματα παράδοξα καὶ ἀπροσδόκητα. Ἐνας ταχυδρομικὸς διανομεὺς τῆς κλινικῆς τοῦ κ. Μαρί, δὲ δοπίος ποτέ του δὲν διενοήθη νὰ σύρῃ μίαν γραμμήν, συνθέτει τώρα ἔργα ἀδέξια μέν, ἀλλ' ἀξιοσημείωτα διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῶν διάθεσιν καὶ τὸ πλήθος τῶν ὑπολανθανουσῶν ἰδεῶν.

Οἱ δῶμας εἶνε ἰδιαιτέρως παράδοξον, εἶνε τὸ φαινόμενον μερικῶν ἡλιθίων καὶ βλακῶν, τῶν δοπίων ἡ διανοητικὴ ζωὴ θιλιθερῶς ἐνεκρώθη, καὶ οἱ δοπίοι παρουσιάζουν ἔνα εἶδος μερικῆς μεγαλοφυΐας. Εἰς τὴν κλινικὴν τοῦ

κ. Μαρὶ ὑπάρχει παιδίον, μὲ τὸν ἐγκέφαλον ἐντελῶς ἀτροφικόν, τὸ δόποιον οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ διδαχθῇ τὸ παραμυθικόν. Καὶ ἐν τούτοις τὸ παιδίον αὐτὸν εἶχε μίαν ἔκτακτον κλίσιν πρὸς τὴν πλαστικήν. Μὲ βρεγμένον χῶμα, κουρέλια, ἔηρα φύλλα καὶ παλαιοὺς φελλούς, μὲ κάθε τι ποῦ ἐτύχαινε ἐμπρός του, ἀπετέλει μίαν ὅλην κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πλαστικήν, μὲ τὴν δοπίαν ἐπλαττε μορφὰς ὑππων, σκύλων, αἰγῶν ἢ ζώων παραδόξων καὶ φαντασικῶν. Τὰ χονδροειδῆ αὐτὰ γλυπτικὰ ἔργα ἐπαρουσιάζουν ἐν τούτοις ἔνα σημαντικὸν προτέρημα, τὴν κύρησιν. Τὰ σχεδιάσματά του αὐτὰ ἥσαν ἔξαιρετικῶς ζωντανά. Ἀλλοι βλάκες παρουσιάζουν ἀναλόγους μερικὰς ἴδιοφυΐας εἰς τὴν μουσικήν, τὸ σχέδιον, τοὺς ὑπολογισμούς. Ὅπο τὸ φευδώνυμον Τιρκώφ, μὲ τὸ δοπίον ὑπόγραφε τὰ ἔργα του, κρύπτεται εἰς τὸ ἀσύλον τῆς Βιλζούνιφ ἐνας τεχνίτης εἰδῶν πόρσελάνης, τοῦ δοπίου τὸ τάλαντον ἐγεννήθη ἐντὸς τοῦ ἀσύλου μαζὶ μὲ τὴν φρενοπάθειάν του, ἔνα παραλήρημα καταδιώξεως καὶ μεγαλείου. Ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς δὲ δοπίος δὲν ἐξέρχεται ποτὲ ἀπὸ μίαν ἐπίμονον καὶ καχύποπτον σιωπήν, εἰμὴ μόνον διὰ νάπαγγελη ἀνοήτους διαταγάς, δημιουργεῖ σχέδια μὲ γραμμάς ἀπροόπτους, τοπία διακοσμητικά, εἰκόνας παραδόξους, τῶν δοπίων ἡ δροσερότης καὶ τὸ παράδοξον ἐνθυμίζουν μερικὰ σχέδια πνευματιστικῶν μεσαζόντων.

Πολλοὶ φρενοπαθεῖς ἐξ ἄλλου, κατεχόμενοι ὑπὸ ἐμμόνων ἰδεῶν, τείνουν νὰ ἐκδηλώσουν τὸ παραλήρημά των εἰς τὰ ἔργα των. Οἱ καταδιωκόμενοι ἴδιως, ἀπεικονίζουν ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν κόλασιν ποῦ τοὺς κατατρύχει, τοὺς δαίμονας ποῦ τοὺς βασανίζουν, τοὺς δημίους ποῦ τοὺς ἀπαγχούζουν. Μία βρεττανὴ κεντήτρια περονᾶς ἡμέρας δλοκήρους, κεντῶσα μὲ λευκὴν ἢ κόκκινην κλωστὴν ἐπάνω εἰς τεμάχια ὑφασμάτων τὰ κατορθώματα ἐνδε τρομεροῦ πτηνοῦ, ποῦ τὴν καταδιώκει, ἵκανον νὰ διαπράξῃ δλας τὰς φρικαλεότητας καὶ τοῦ δοπίου εἶνε ταῦτοχρόνως θῦμα καὶ ἴστοριογράφος.

Οἱ διαβολισμοὶ κατέχουν μεγα μέρος εἰς τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν. Ἀπαράλλακτα οἱ ζωγράφοι τῶν πρωτογενῶν ἐποχῶν ἐσυνείθιζαν, δούσακις ἔζωγράφιζαν δαιμονολήπτους, θεραπευθέντας δι' ὑπερφυσικῆς ἐπεμβάσεως, νὰ παριστάνουν ἔνα διάβολον, ἔξερχομενον ἀπὸ τὸ κρανίον των. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας οἱ φρενοπαθεῖς νομίζουν ὅτι καταδιώκονται ἀπὸ τὴν ἀστυνομίαν, τοὺς μασσώνους, τοὺς Ἐβραίους ἢ ἀπὸ τὸν ὑπνωτισμόν, τὸν ἡλε-

πτοισμόν, τὸν ἀσύρματον τηλέγραφον, ὅπως τὸν μεσαίωνα ἀπὸ τὸν Σατανᾶν καὶ τὰ δργανά του. Ἐνα τοιοῦτον ἡλεκτρόληπτον ἔγγνωσίσαμεν πρὸ διλίγων ἐτῶν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἔξερχόμενον ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀπὸ τὴν οὐκίαν του καὶ διατρέχοντα περίδρομον τὰς δόδους. Θῦμα ἐκφυλογενοῦς φρενίτιδος, μετὰ παραληρήματος καταδιώξεως, διηγεῖτο ὅτι οἱ ἔχθροι του δὲν τὸν ἀφίναν νὰ κοιμηθῆ. «Τοῦ ἔστελλαν ἡλεκτρισμὸν εἰς τὸ δωμάτιόν του».

Ἐν σινόψει, ἐπάγεται ὁ κ. Μαρί, ἔαν ἥθελε κανεὶς νάναλιση ἐν λεπτομερείᾳ τὸ καλλιτεχνικὸν ἔργον τῆς φρενοπαθείας, θὰ εὑρισκε ἀντικαποπτεῖμονένες εἰς αὐτὸ δλους τὸν σταθμὸν τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, ἀπὸ τὰς πρώτας αὐτῆς ἀπαρχάς, τὰ ψηλαρίσματά της, τὰς πλάνας της, τὰς καταπτώσεις, τὰ πάθη καὶ τὰς πρόσδους της. Θὰ ἡμποροῦσε νάνεύῃ κανεὶς χιραγμένην εἰς αὐτὸ μὲ στοιχεῖα πολὺ μεγαλείτερα παρ' ὅσον εἰς τὸ ἔργον τοῦ φυσιολογικοῦ δημιουργοῦ, τὴν γένεσιν τῆς καλλιτεχνικῆς συλλήψεως. «Οπως διὰ τὸν σοφὸν ἡ σπουδὴ τοῦ ἀρρώστου εἶνε τὸ ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς σπουδῆς τοῦ ὑγιοῦς, ἀπαράλλακτα διὰ τὴν ψυχολογίαν τῆς τέχνης, ἡ σπουδὴ τοῦ φυσιολογικοῦ καλλιτέχνου δύναται κατὰ πολὺ νὰ διαφωτισθῇ διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν φρε-

νοπαθῶν-καλλιτεχνῶν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν-φρενοπαθῶν, μὲ τάνηκουστα ὄνειρά των, τοὺς τρόμους των καὶ τὰ κάποτε μεγαλοφυῆ παραληρήματά των. Ὁ πολλαπλασιασμὸς καὶ ἐν Ἑλλάδι τῶν δημοσίων καὶ ἴδιωτικῶν ἀσύλων τῶν φρενοπαθῶν καὶ νευροπαθῶν, δύναται νὰ διευκολύνῃ τὸ ἔργον τῶν ἀσχολουμένων εἰς σχετικάς μελέτας. Κάποια βήματα πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἔγιναν εὐτυχῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὴν σφαῖραν τῶν ψυχοφυσιολογικῶν καὶ ψυχοπαθολογικῶν σπουδῶν, διὰ τὰ δποῖα μόνον τὸ Κράτος δὲν εἶνε ὑπεύθυνον. Διότι ποῖος θὰ πιστεύῃ ὅτι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν δὲν ὑπάρχει μία ἔδρα Φυσιολογικῆς Ψυχολογίας καὶ δὲν ὑπάρχει ἐν Ψυχολογικὸν Ἑργαστήριον, οὔτε ἵσως ἡ συνείδησις τῆς ἀνάγκης του, ἀφ' οὗ ὅταν ὁ γράφων τὰς γραμμὰς αὐτὰς ἐπρότεινεν εἰς τὸ τελευταῖον Πανελλήνιον Συνέδριον τὴν ἔκφρασιν τῆς εὐχῆς τοῦ συνεδρίου πρὸς ἕδραν του, ἐθεωρήμη ὡς ζητῶν τίποτε περισσότερον, τίποτε διλγάθερον, παρὰ μίαν φαντασιώδη πολυτέλειαν. Διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀτυχῶς, ἐπὶ πολὺν καιρὸν, οἱ φρενοπαθεῖς θὰ κατέχουν τὴν θέσιν τὴν δποῖαν κατέχαν κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Θάνήκουν δηλαδὴ εἰς τὴν διαιδοσίαν τοῦ Υπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Ιερᾶς Συνόδου.

ΔΟΚΤΩΡ ΑΛΦΑ

ΔΗΣΜΟΝΗΜΕΝΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ *

Ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τῶν «Στιχουργημάτων» τοῦ Λασκαράτου νομίζομεν καλὸν νὰ δημοσιεύσωμεν εἰς τὰ «Παναθήναια» χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα τοῦ βιβλίου, τὸν πρόλογον Προβόδισμα, καὶ διλύγα ποιῆματα καθὼς καὶ Χαρακτήρας του.

ΠΡΟΒΟΔΙΣΜΑ

Α γαπητάμου Ποιήματα. Σὰς λέω ποιήματα, ἐπειδὴ, ἐτοιμάζοντας νὰ σὰς παρουσιάσω στὴν κοινωνία, ἐπιμήμων νὰ σὰς προβιβάσω. Οἱ τίτλοι ἀρέσουνε μέσα-μέσα ὡς καὶ στὸν πλέον κόκκινους δημοκράτες.

Πολλὰ μικρὰ δίκηα βαλμένα ἀντάμα μ' ἐπαρκινήσανε νὰ σὰς ἀνακαλέσω ἀπὸ τὴν ἔξορι-

* Ανδρέας Λασκαράτος. «Παναθήναια» 15 καὶ 31 Αὐγούστου 1901.

ασας, νὰ σὰς ζητήσω δακεικὰ ἀπὸ τὸ φύλομου τὸ Βαλαωρίτη, νὰ σὰς ἀντιγράψω χτενίζοντάς σας, καὶ νὰ σὰς χειραφετήσω, ἐπιτρέποντας νὰ δημοσιεύσῃτε διὰ τὸν τύπου. Ανάμεσα ὅμως εἰς τὰ μικρὰ δίκηα εἶναι καὶ ἔνα δχι-ἀδιάφροδο, ὃ φόρος ὅτι μιαν ἡμέρα ἥθελε τυποθεῖτε εἰς τὴν ἀρχικήσας κατάσταση, καὶ ἥθελε φανεῖτε πολὺ περισσότερο ἀξιοκατάκριτα ἀπ' δι. τι σήμερα ἔτσι δαμασμένα σὰς παρησιάζω· ἡ δὲ σημειώνήσας δημοσιεψη θὰ ἐμποδίσῃ βέβαια κάθε ἀλληνστερινότερη μὴ ἔξουσιοδοτημένην ἀπὸ ἐμέ.

Σὲ τούτην ὅμως τὴν φοβερὴ στιγμὴ στὴν δποία δίνοντας ἐσὰς ἔξω, βάνω τὸν ἔαυτόμον στὸ μάγγανο τῆς δημόσιας γνώμης, ἐπιμήμων νὰ σὰς εἰπῶ πρῶτα δυὸ λόγια.

Καὶ, ἀπάνου σ' δλα, μὴν ἔβγετε μὲ τὴν οἰ-

ηση πῶς εἰσθε ποίησες ἐπειδὴ τέτοιες δὲν είσθε. Ἡ ποιητικὴ σας ἀξία εἶναι λίγη, πολλὰ διλύγη· καὶ εἶναι σχετικὴ στὲς περίστασες. Τὸ πνεῦμα σήμερα τῆς Ἑλλάδος κοιμᾶται ὑπνο βαθὺ, καὶ διενεργεύεται νὰ τρῷη κολοκύνθια ὁμάδες ἐπειδὴ δὲ λογιωτατισμὸς ἀντιτάτου σβγεῖ καὶ νεκρώνει τὰ πνεύματα, καὶ σεῖς εἰσθε ἀπὸ τὰ λίγα ποῦ δὲ λογιωτατίζουνε. Ὅταν τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλλάδος, δταν τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα ἔχπνηση, καὶ ἔχπνηση δχι πλέον λογιωτατίστικο, ἀλλὰ Ἑλληνικὸ πνεῦμα, κ' ἔλεενολογήσῃ καὶ τὸν καιρὸ τὸ χαμένονε, καὶ τὸ χαρτὶ τὸ χαλασμένο τὸ τόσο, δὲν θὰ ενδρῇ παρὰ κάποια λίγα γραμμένα στὴ γλῶσσα του, μεταξὺ τῶν δποίων καὶ σὰς καὶ τούτη εἶναι καὶ θέλει εἶναι ἡ μόνη φιλολογικήσας ἀξία.

Δὲν θέλω ὅμως γιὰ τοῦτο καὶ νὰ δειλιάστε ἐπειδὴ, κοντὰ στὴ φιλολογικήσας μικρὸν ὄντοτητα, ἔχετε ὅμως καὶ προτερήματα ἄλλα, τὰ δποῖα δὲν ἐπιμήμων διόλου νὰ σὰς τὰ κρύψω.

Σεῖς εἰσθε 'δικάμου γραφήματα καὶ ἔγῳ λίγα ἔγραψα ποῦ νὰ μὴ λένε κάτι γιὰ τὸ χαρακτῆρα τῆς ἐποχῆς μας. Ἰσως καὶ σεῖς μία 'μέρα νὰ ἔχεται σθήτη γιὰ νὰ 'πῆτε κάτι τὶ περισσότερο ἀπ' δι. τι λέτε σήμερα σ' ἔκεινους ποῦ σὰς διαβάζουνε γιὰ νὰ περάσουν' τὴν ὁρατούς.

Ίσως ἀκόμη νὰ λάβετε καὶ μίαν τρίτην ἀξίαν, ἡ ἀξιομισθίαν, ἔκεινην τοῦ νὰ βοηθήσετε εἰς τὸ νὰ ἔχπνηση λίγο πρωτήτερα τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο Ἑλληνικὸ πνεῦμα, ποῦ κοιμᾶται τώρα στὰ κανονικὰ μνήματα τοῦ μαρμαρένιου λογιωτατισμοῦ· νὰ ἔχπνηση ἀπὸ τὸν θανατικὸν ὑπνοντου, καὶ νὰ 'ντροπιάσῃ τὸν λογιωτατούς ἔχθρον τοῦ ἔθνους· οἱ δποῖοι προσποιούμενοι νὸ μιλοῦν εἰς τὸ ἔθνος σὲ γλῶσσα καλήτερη ἀπὸ τὴ 'δικήτου, 'μιλοῦν' καὶ γράφουνε σὲ γλῶσσα ποῦ τὸ ἔθνος δὲν ἔννοει καὶ μένει ἀδίδαχτο, καὶ ἀμαθὲς, καὶ βάρβαρο, καὶ ἀκολούθως προδομένο ἀπὸ 'δατόντους.

Σῆρ τε λοιπὸν, σῆρ τε, στίχοιμον. Μπορεῖ νὰ μὴν εἰσθε ποίησες, ἀλλὰ θέλετε ἐπίζω κάτι τὶ καλήτερο ἀπὸ ποίησες θέλετε, σήμερα, κεντιστῆρι γιὰ τὸ κοιμώμενο Ἑλληνικὸ πνεῦμα, καὶ αὔριο-μεθαύριο, μαρτυρίες τοῦ σήμερα.

Σῆρ τε, στίχοι μου, Σῆρ προβοδόνω μὲ θάρρος καὶ κατὰ δευτέρην ἔποψιν. Οἱ θηροκευτικούς διώχτες, ἔκεινοι ποῦ μὲ ἀφορέζανε ἐπειδὴ ἔξεσκεπαῖται τὲς κατάχρησέτους, καθὼς κ' ἔκεινοι δποῦ μ' ἐφτιούσανε γιατὶ ἐπάσχια νὰν τοὺς ἀνοίξω τὰ μάτια στὲς κατάχρησες τῶν

ἀπατεώνωντους, δὲν ἀφορέζουνε πλέον. Οἱ δεύτεροι τοῦτοι ἀνοίξανε τέλος-πάντων τὰ μάτια τους, καὶ οἱ πρῶτοι ἐλουφιάσανε¹.

Σῆρ τε, στίχοιμον, σῆρ τε τυπωθῆτε λὲν εἰν' πονλὶ στὸν κόσμο ἀφορεστάδες. Βούβοι, σβνμένοι, πάν' οἱ ὑποχριάδες. Καὶ σεῖς μπορεῖτε τώρα νὰ φανήτε. 'Λεύθεροι στίχοι, ἐλεύθεροι μιλεῖτε Στηλητέψετε δλοῦνθε τοὴ ἀσχημάδες. Παρόμοια σὲ λαϊκοὺς η σὲ παπάδες. 'Ἐμπαλίξετες δποῦ τὲς ἰδῆτε.

Στὴν Αἴγυνθοσας ὡς καὶ σεῖς κονμμένοι, 'Αγγελος καὶ σ' ἐσᾶς φέρετε τὴν εἰδηση. «Ελάτε, σᾶς φωνάζει, εἰν' πεθαμένοι. «Οἱ ζητοῦντες νὰ πνίξουν τὴν συνέηηη. Σῆρ τε, στίχοιμον, ἐβγάτε παροησία, Καὶ φωνάζετε. «Ζήτω 'Ελευθερία.»

Οὐτις ἔπλασε δ Θειὸς τὴν Οἰκουμένη, Τὸ Αησοῦν, καὶ τόσους ἄλλους τόπους, Ελπε στὸ νοῦντον «Α, τώρα δὲ μοῦ μένει »Πάρι νὰ πλάσω γέμον καὶ το' ἀθρώπους». Κ' ἔκει ποῦ ἐκράτητε τὸν 'Αδάμι πτερούρε, Τοῦπε, «Σὺ νάσαι 'Αδάμι τὸ ζὸ τοῦ ζῶντε.

«Ἡγούν, νάσαι καλήτερος ἀπ' δλα. Νάχης τὸ γάιδαρο ἀπονκάτονθέσον. Νὰ θρέφεσαι μπαρμποῦν καὶ τριόλα. Νάναι γά λαγγάδες δλες ἐδικέσσον. Οἱ σκύλοι ταπεινοὶ νὰ σὲ ὑπακοῦντε. Καὶ γὰρ σέραρε γά κότες νὰ γερνοῦντε.

«Βάνω στὴν ἔξουσίασον τὰ σπανάκια, »Άν τέλλης νὰν τὰ κάρης ταιγαρίδι. «Γιὰ σέναντε φυτεύω δαπανάκια. »Εσὺ νὰ τρῶς τὸ μῆλο καὶ τὸ ἀπίδι. »Όλα νὰ τάχης χώρις νὰ κοπάζης, »Καὶ σ' ἀγαπάω πολύ, γιατὶ μοῦ μοιάζεις.

«Σοῦ χιω στὸ περιβόλιμον παλάτι, »Μ' ὄσα καλὰ η θείαμον Πρόνοια δίνει. »Καὶ νὰ τρῶς τὸ καλήτερο κοιμάτι, »Χωρὶς νὰ σοῦ στιχίζῃ ἔνα φαρδίνι. »Μὰ ἔτσι κηρὰ λατάσον, Κνὸ 'Αδάμιον, »Νὰ μὴ γρίζῃς ποτὲ τὰ τάλαράμον.

¹ Αλουφιάσανε, ἐταπεινωθήκανε, ἐδειλιάσανε, κ' ἐμείνανε ήσυχοι.

«Εν' τὸ σῶμα τῆς γνώσεως τὰ χρήματα,
»Κι' ὅποιος τάχει ἔχει γνώση, εἰν' προκομμένος,
»Ωμορφος, ἔχει χίλια προτερήματα,
»Ἐίναι ἀπ' δόλον τὸν κόσμο οἴτηνεμένος,
»Παντοῦ ἐπιθυμητός... μὰ εἰν' καὶ φαρμάκι
»Ποῦ κάνει τὴν ψυχὴν πηλὸν δχ τ', αὐλάκι.

«Μὴν τὰ γγίξτε, γιατὶ θὲ νὰ γνωρίσετε
»Τὸ βουλιασμὸν τῆς ἀθωότητόςσας,
»Καὶ πλέον δὲ θὰ μπορέσετε νὰ ξήσετε
»Ἐντυχισμένοι στὴν Παράδεισόσας.
»Τάφτιασ' διάλογος, κ' εἶναι διαολεμένα.
»Ασ' τετα ἔκει. Τοῦ τάχω ἀμάχεμένα.

Ἐνα ὕμινο καὶ πλούσιο περιβόλι
Εἶχε τότες διόθετος εἰς τὴν Ἀσία.
Καὶ γιὰ νὰ μὴν ἐμπαίνοντες οἱ διαδότοι
Νὰ κάνοντες στὰ λάχανα ζημία,
Μέσ' την φράχτες ἔκει τοῦ καλαμένιες
Εἶχε στιμένες τοάκες σιδερένιες.

Μὰ καθὼς ὡς καὶ τώρα συνεβαίνει
Ἐκεῖ ποῦ στιοῦμε τοάκες γιὰ ποντίκια,
Ποῦ πιάνεται ἔνα, κ' ἄλλο πάλε 'μπαίνει,
Γιατὶ μποδίεται ἡ τοάκα στὰ χαλίκια,
Ἐτοι καὶ τότε, ἐμπαίναντες οἱ διαδότοι
Κι' ἀφανίζαντο τὸ μαῦρο περιβόλι.

Μιὰ μέρα ποῦ διάλογος κ' ἡ ἀρχόντισάτον
Ἐμετρόντανε ποιὸς - εἶναι ψηλότερος
Στὰ πόδια δορδοί, σὲ μὰ μηλιὰ ἀπονκάτον,
Καὶ καθένας τοὺς ἥτανε εὐθυμότερος
Εἰς τὴν εὐτυχισμένη μοναξιάτον,
Νὰ κ' ἔνας Διαλάκης ὑμπροστάτον.

Ἄδελφια, λέει, καλῶς τὰ κονθεντιάζετε.
Ω εὐτυχισμένοι ποῦ εἴστεν' ἔδω - πέρα
Σὲ τόσες ἥδονές! Μὰ δὲ δουλιάζετε
Μ' εὐκεῖνο τὸ παγνύδι τύχα - μέρα;
Κ' ἔτοι δρόθι, κονυμισμένοι στὰ κλωνάρια,
Ἐπειτα θὰ σᾶς τρέμοντο τὰ ποδάρια.

Ἐκάκιωσε τὸν ἀντρόντον κ' ἐσκιληρίθηκε
Γιὰ τοῦ Διάλογον τὴν ἄταχτη πράξη
Κι' δὲ κόκκινη ἡ Ενα τὸν ἀποκρίθηκε,
«Γαϊδαράτσε, ποιὸς σῶδειξε τὴν τάξη
»Νὰ μπαίνῃς δίχως ἀδεια κοῦτρα - κοῦτρα;
»Μ' ἔνα παπούτσι σῶδειξε τὰ μοῦτρα - ».

« — Συμπάθειο, λέει διάλογος, Κυράμον,
»Γιατὶ δὲν ἔλθα μὲ κακὸ σκοπό.
»Διαβάτης εἶμαι, πραίνω στὴ δούλειάμον,
»Καὶ βαστάω πραμματεῖς καὶ πουλῶ.
Μόνε σ' σὰν ἀκονο' ἡ Ενα πραμματεῖς,
Τοκαμε μὰ χιλιάδα εὐχαριστίες.

Ἐίναι ἀλαφρὴ λιγόμναλη ἡ γννᾶνα,
Καὶ πολὺ τῆς ἀρέσοντο τὰ στολίδια.
Καὶ μόλις ἀπὸ χίλιες βρόσκεις δέκα
Νὰ μὴν ἔχοντο τοῦ ἀντρόστονς ἀντικλείδια,
Νὰ πέργοντες ὕμινοφάμορφα παράδεις,
Νὰ ἔσθενοντες στὸν πραμματεντάδες.

Ἐγὼ ὕμως δὲν τὸ πέρονο στὴν ψυχήμουν
Πῶς ἡ Ενα εἶχε ἀντικλεῖδι κ' ἐιρυπούλενε.
Τὸ λένε οἱ ιστορικοί μας, ἀκροατήμον,
Καὶ λένε πῶς διάλογος τὴ συμβούλενε:
Καὶ πῶς μετατρέμενος εἰς σὲ φίδι,
Τῆς ἐπῆγε μὰ μέρα τὸ ἀντικλεῖδι.

Βέβαια ποῦ ἔπειτα ἀπὸ τόσους αἰδῶνες
Οποῦ ἐφτιάστηκε διόσμος, δὲ μπορεῖ
Νὰ γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν ἀπατεῖνας,
Ἡ ἀ λένε τὴν ἀλήθειαν οἱ ιστορικοί.
Μ' ἀπὸ τες τωρινὲς γννᾶκες κρίνει
Κανέις, διπτόδες - διπέσω καὶ γιὰ κείνη.

Ωστόσο διάλογος ἀνοιξε τὴν κόφφες
Κ' ἐβγαγε δοσα στολίζοντο τὴν Κυράδες.
Μεταξωτά, μπατίστες, κρεπά, στόφφες,
Βελέτες, μπλόντες, διπτολέτες, μποάδες
Κ' ἡ Ενα ποῦ ταῦθιπε ἐτρέμει ἡ καρδιάτης,
Καὶ σὰν τοῦ Χριστέτης νάναι δῆλα δικάτης!

Σὲ μὰ ἄλλη κόφφα εἶχε ὕμινοφα διαμάγια,
Πουλὶ ὕμινοφα δεμένα στὸ Παρίσι.
Καὶ χωριστὰ σ' ἄλλο ποντὶ μπολάντια,
Κυματερὰ σ' σὰν τὸ νερὸ στὴ Βρύση.
Κ' ἡ Ενα δηνις ταῦθιδε σκούζει: «Ω γέ! τὰ θέλω.
Τὰ θέλω, μόνε πλέροντε, Αδάμελο».

Ο διάλογος ὡς κ' ἔκειδε τὸν παρακίνα
Κι' διάλογος δὲν εἶχε, κ' ἐσφιγγε τὴν πλάτες.
Μὰ ἡ Ενα κλαίοντας τολεγε: «Μ' εὐκεῖνα
»Μὲ περνᾶς πάντα. Πρόφασες μονάτες.
»Πάρετα, Αδάμελο... πάρετα μπιστοῦ...
»Τὸν Αγονστο πλερόνεις... μιοῦ... μιοῦ...

Τὰ δάκρυα καὶ τῆς Ενας ἐσονδόντανε
Μέσο στὴν καρδιὰ τοῦ Αδάμου καὶ τὸν ἀντρόγανε.
Ποῦ, ζαχαροφτιασμένος, τὸν ἐλυόντανε,
Τὸν ἐστενοχωρούσανε, τὸν πνίγανε.
Καὶ λέει: «Καὶ ποῦ μοῦρτε τοῦ φτωχοῦ!
»Μόνε σ' σὰν ἀκονο' ἡ Ενα πραμματεῖς.

Τὸ μπιστοῦ ἔγινε κηρόλες, κ' ἐμετρήθηκε
Καὶ τοῦτο μεταξὺ στὰ ἐφτά μυστήρια.
Γιατὶ ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ τὸ ἐντύθηκε,
Ακονε πίσωθ' διάλογος κλαμπανιστήρια,
Σὰν τοῦ σκύλου, δητις τοῦτο τὰ παιδιά
Λάπινο ἀγγιό δεμένο στὴν δρά.

Μὰ ἔλθε κι' διάλογος ποῦταν' ἡ διορία,
Κ' ἔλθε κι' διάλογος στὸν Αδάμ μαζύτον.
Ο Αγονστο σὲ μεγάλη δυστυχία,
Κ' διάλογος ζητάει τὴν πληρωμήτον.
Γιὰ ποῶ η φορὰ τότε ἔκειδε διάλογος
Εφάνηκε τοῦ Αδάμ αἰσθητὸς διάλογος.

Κράζει τὴν Ενα κι' ἀρχηγάντει τὴ γκρίνα
Κ' ἐγκρίναζε τὸν ἀντρόντον ἀνάμεσότον,
Κ' ἐτρωγότον πουλὶ πάρι ἔνα μῆρα.
Οντις διαλέγει καυρὸ γιὰ τὸ σκοπότον
Ο διάλογος, κι' ἀλλάζοντας μορφή,
Ηλθε κι' ηρόει τὴν Ενα μοναχῆ.

Ἐναμον, λέει, σὲ βλέπω πικραμένη,
Καὶ μὲ λυπαὶ πολύ, ποῦ διόθετο
»Γιὰ ὡς κ' ἐσείσαι καλομαθημένη
»Κ' ἔθελες πάντα τάλαρα στὸ χέρι
»Μὰ διπομοή, Κυράμον, καὶ θυμήσουν
»Πῶς εἰς τὴ γκρίνα δὲν είσαι μοναχήσουν.

«Εν' τόσοι ποῦ περισσότερο ἀπὸ σὲ
»Ἐχουντες χρέα στὸν κόσμο γιάνα γιάλλο,
»Καὶ ποῦ οὐτε σ' δηνερο ἔδανε ποτὲ
»Τὸ πλούτον τὸ δικόσας τὸ μεγάλο.
»Μὰ διάτρασον δὲ θέλει νὰ ἔσθενη ..
»Κάνει καλά .. εἶναι φρόνιμος .. σωρεύει».

« — Πλοῦτο! λέ' ἡ Ενα, δξα κι' δ μοῦ λές
»Γιὰ καὶ ποῦ διόθετο βαστάνει κλειδομένα.
»Μὰ ἔκεινα εἶναι δικάτον». -- «Μπά τηροπές!»
»Ο διάλογος λέει, «Ἐκεῖνα εἶναι γιὰ σένα.
»Οὕτε διόθετο εἶπε διαφορετικά,
»Μόνε τὸν καταλάβετε κακά».

«Ο Θεοὶ δὲν ἔχει χρέα γιὰ παράδεις,
Κ' ἥσθετε σ' ἔνα σφάλμα μεγαλότατο.
»Μόνε ἀ θέλησ νὰ ἐβγῆς διχ τοὺν μπελιάδες,
»Ἐίναι τὸ μέσο, Εδάμον, εὐκολότατο.
»Νὰ τὸ κλειδί, τρέχα ἔπαρε δῆλα κείνα
»Οποῦ ἔχεις χρέα, γιὰ νὰ πάψῃ ἡ γκρίνα».

«Ἐτοι ἐκλεφτήκαν τοῦ Θεοῦ οἱ παράδεις.
Κ' ἡ Ενα κάνει τὴν πρώτην ἀμαρτία,
Δὲ θυμῶμασι σὲ πόσες κατοστάδες.
Καὶ τὰ δέχθηκε διάλογος, γιατὶ εἶχε χρέα.
Μὰ ἔνα ἔργο τόσο ἀχρεῖ καὶ κακόποιο
Ο Θεοὶ τὸ ἐκάτια μὲ τὸ τηλεσκόπιο.

Σημαίνει μὲ θυμὸ τὸ καμπανέλι.
Κ' ἔρχονται εὐθὺς ἐμπρός ξεσκονφομένοι
Μηνέλης καὶ Γαβρίλης, δύο Αγγέλοι
Ποντοι στὸν Οὐρανὸ συνηθισμένοι
Νὰ κάνοντες μὲ τέσσερα πηδήματα
Τὰ πουλιὰ μακρινώτερα θελήματα.

«Φέρτεμον, λέει τὸ διάλογο, Αγγελοίμον...
»Μὰ δχι ὅχι, ἀφῆτε καὶ πηγαίνω ἐγὼ
»Γιὰ νὰν τοῦ δείξω διδύος τὴν δργήμον.
»Κ' ὁστόσο μὰ φορὰ κ' εἰσθεν' ἔδω,
»Προβατεῖτε νὰ ίδητε μὰ δουλειά,
»Γιὰ νὰ σᾶς βάλω καταμαρτυρίᾳ».

Τοὺς φέρονται καὶ τοὺς δύο στὸ περιβόλι.
Καὶ φθάνονται διπρός στὸν Αδάμ τὸ σπῆτη,
Φωνάζει δυνατὰ καὶ βγαίνοντο δῆλοι.
Καὶ πάνει τὸν Αδάμ απὸ τὴ μύτη.
«Ἐδῶθε, λέει, σὲ σέρνει τὸ βελέστ
»Γάιδαρε, μασκαρά! Ετοι σ' ἀρέσει!»

«Καὶ σύ, Ενα, εἰν' τοῦτες ὕμινοφες δουλειές;
»Ἐτοι ἡ γννᾶκες κάνοντες Αη - γιάνη,
»Μά, μὰ τὴ Δραπανιότια, μωρές,
»Θὲ νὰ σᾶς διώξω ἔδωθε. Ας ἤναι φτάνει.
»Τάχασε ἡ Ενα, ἐσβύστηκε, ἐσκοτίστηκε,
»Κι' δχ τὴν πολλὴν τρομάρα ἐκαπουρήσκηκε».

«Ο διάλογος ἔκεινε φενγάτος,
Κ' ἐπήιανε τραγουδῶντας τά, λά, ρά,
Τ' ἀκονεσ διάλογος τά, λά, ρά.
»Οὕτε διάλογος διάλογος τά, λά, ρά,
»Κι' ἀπὸ κείδ τὸ τραγουδῆ τά, λά, ρά,
»Εἴπαν τὸν καταλάβετε κακά».

ΕΙΣ ΔΟΝΔΙΝΟΝ ΤΑ 1851

Εἰκῶνα ἀγαπητὴ τῆς γυναικός μου,
Τώρα ἔλα καὶ ἐσὺ στὴ συντροφιάμου·
Κατοίκα πάντα μέσα στὴν καρδιάμου,
Καὶ φύλαμε δὲ τὴν πλάνεσες τοῦ κόσμου·
Ἐσθὲ γιὰ μὲ Προστάτης Ἀγγελός μου,
Ἀμεμπτα φύλας τὰ πατήματά μου·
Καὶ πρωτοῦ σκοτισθοῦ τὰ λογικάμου,
Πρόβαλε, τρέξε σύ, καὶ λάμψε ἐμπρόσμου.
Ναί, τὸ φᾶσσον ἔχονταί τὴν ἀρετήμου,
Καὶ πιστόνε σ' ἐσένα μὲ βαστάνει
Γιατὶ τόσο σ' αἰσθάνομαι δικήμου,
Τόσο μὲ τὴ ψυχή μου ζυμωμένη,
Ποῦ δὲν ἡξέρω πλέον στὴ διαλογή μου
Πᾶς νὰ σὲ 'πῶ, γυναικαμον, ἢ ψυχήμου.

ΣΥΧΑΡΙΑΣΜΑΤΑ ΕΙΣ ΓΕΝΝΕΘΛΙΑ
ΠΑΓΙΔΑΡΟΥ

Νὰ σου ζήσῃ τὸ νέο σου γαιδοῦρι,
Καὶ τὸν εὐχομαι δσο δύνεται ἀνθρωπιά.
Μὰ δχι δχ τὴν ντόπια, γιατὶ τότε δὰ
Ἐλναι καλήτερα νᾶναι γαιδοῦρι.

Ο ΦΙΛΟΝΕΙΚΟΣ

Εἶκα ἥδη κλεισμένην τὴν συλλογήμου τῶν χαρακτήρων, δταν ἵδια ποῦ μία Κυρία συγγράφισα εἰς τὸ Παρίσι, μὲ λέει batailleur¹. «Ἴδον ὁ τίτλος ἐνὸς χαρακτῆρος», εἴπα μὲ τὸν νῦν μου. Ἀς ἔμβω μέσαμου νὰ ἔξετάσω.

Αφίνω τὰ προκατακλυσμαῖαμον.

Ἄληθῶς, — Τὰ 1856, τὸ σημῆνος τῶν σφηκῶν δὲν μὲ ἐνοχλοῦσε βέβαια, κ' ἐγὼ τοὺς ἔβαλα ἔναν δαυλὸν ἀναμμένον (τὰ Μυστ. τῆς Κεφ.) μέσα στὴ φωληγάτους! Ἡ σφῆκες-παπάδες καὶ παπαδαθρῶποι, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἐπέσαν τότε σύγνεφο ἀπάνοιμου, καὶ μ' ἐσπρώχνανε ἀπ' δλα τὰ μέρη, φιλοτιμούμενοι ποιὸς νὰ κάμη τὸ περισσότερο.

Ἐχρειάσθηκα νὰ φύγω. Ἀλλὰ στὴν ἔξορίαμου ἑτοίμασα καὶ δεύτερον δαυλὸν (τὴν Ἀπόκρισή μου στὸν Ἀφορεσμόντους) τὸν δποῖον ἐφύλαξα γι' ἀλλην ὥρα.

Ἐντοσούτω, στὴν ἐπιστροφήμου ἄρχισα ἐφημερίδα, ἡ δποῖα βαλμένη σημάδι ἀπὸ τοὺς παπαδαθρῶπον, καὶ ἀπὸ τοὺς τότε πολιτικοὺς λαοπλάνους, ἔξεγέρθη ἐναντίοντος, διὰ πο-

¹ Ίδε Nouvelle Revue Deuxième année Tome 4e. Livraison 4e Juin 1880.

λὺν καιρόν, τοὺς ἐμαστίγωσε, τοὺς ἔτσους, καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ μὲ ἀπέχουνε.

Τὸν Ἀρχιδημοκόπο τῆς Ἐφτανήσου δὲν τὸν ἐφορτόθηκα ἐγώ. Ἐκεῖνος μ' ἐφορτόθηκε. Ἀλλὰ ἐγὼ ἔδραξα προθύμως τὴν πρόκλησή του, καὶ χωρὶς νὰ καταβληθῶ ἀπὸ τές φυλάκισες, ἔξακολούθησα νὰν τὸν μαστιγόνω, ἔως ὅτου τὸν ἐσώπασα. Μόλιον δποῦ, ἔτσι κάνοντας, ἔκινδυνευα νὰ λάβω κ' ἐγὼ τὸ τέλος τοῦ δυστυχῆ Γαῆτα.

Ἐνας κάποιος παπα-Ζερβός Ἀρχιμανδρίτης (τοῦ Διαβόλου), ἥθλησε τότε νὰ μὲ δοκιμάσῃ κ' ἐκεῖνος ἀλλὰ δὲν μ' εύθηκε πολὺ τρυφερὸν ὡς φαίνεται, ἐπειδὴ μὲ ἄφησ' εὐθύνη. Τὰ πιεστήρια ὅμως ἐδουλέψαν ἀρκετά καὶ γ' αὐτόνε.

Σωπασμένοι τότε οἱ καταδρομεῖζον, ἔμενα ἥσυχος καὶ ἀνενόχλητος. Μὰ τότε ἐνθυμήθηκα τὸν ἄλλον προετοιμασμένον δαυλόν, τὴν «Ἀπόκρισή μου», δποῦ καὶ τότε πάλιν ἡ δημοσίεψή τους ἔξεκάμπισε.

Ἐματαπέσαν ἀπάνοιμον. Ἐπήγαμε στὰ Δικαστήρια δποῦ ἀνθρωπήκα καὶ τοὺς ἐματαχτύπησα στὴ Δίκημον μὲ τὴ Σύνροδο· τελευταῖος ἐκεῖνος δαυλός, δποῦ τοὺς ἐπεισες τέλος πάντων δτι ἥτον φρονημότερο καὶ συμφερότερο διὰ αὐτοὺς νὰ ἡτακάζουνε καὶ νὰ σιωποῦνε.

Τότε μία οίκογένεια νεοπλούτων χυδαίων ἐνόμισε δτι δὲν ἥθελε μπορέσω νὰ ἀνθέξω σὲ βάναυσες προσβολές εἰς τοὺς δρόμους, καὶ δτι ἀκολούθως αὐτοὶ ἥθελε μπορέσουνε νὰ θριαμβεύσουν ἀπάνοιμον. Διὰ τέσσαρους ἔξακολούθινοὺς χρόνους μοῦ ἐκάμανε τές χοντροειδέστερες προσβολές εἰς τοὺς δρόμους, ἔμε, τῆς Κυρίας μου, καὶ τῶν θυγατρῶν μου, κάθε μέρα, καὶ δσες φροὲς τὴν ἡμέρα μὰς ἀπαντοῦσαν. Ἀλλὰ δὲν ἔκαμαν παρὰ νὰ μοῦ δίνουν αἰτία νὰν τοὺς μαστιγώνω δημοσιεύσουτας τές κακοήθειέστους. Στὸ ὑστερὸν ἐνὸς ἀπὸ τοὺς δύο ἔκοψε τὸ αἷματον κ' ἐπέθανε σάπιος ὁ ἄλλος ἐμαζόθηκε κ' ἐφρονήμινε.

Ἴδον ἡ κυριώτερες ἀπὸ τές διένεξέμου. Τές ἄλλες, μικροτέρας δντότητος, τές ἀφίνω.

Τώρα, ἔνας ἀπανθής καὶ κρύου χαρακτῆρος ἀνθρωπός, ἥθελε ἀφήσει τές σφηκοφωλῆς ἥσυχες τοὺς λαοπλάνους ἐλευθέρους νὰ κάνοντες τὴν δουλειάτους: ἥθελε ἀπέχει ἀπὸ τὴν ἀνθάδεια τῶν νεοπλούτων χυδαίων οἱ δποῖοι, καὶ καταβαλλόμενοι, καταβιβάζουν τὸν εὐπρεπὴ ἀντίπαλον κλ. κλ. . . .

Ἄλλ' ἐγὼ δὲν ἀπέφυγα ποτὲ μία διένεξη. Ἡ Κυρία Lambert ἔχει δίκηο. Ὁ χαρακτῆρας

τοῦ φιλόνεικου εἶναι κάπως ὁ χαρακτῆρας μου. Καὶ τόνε βάνω ἐδὼ στὴν ἀρχή τῶν χαρακτήρων μου, 'σὰν ἐκεῖνος δποῦ στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίουν τὴν εἰκόνατους.

Ο ΠΟΛΕΜΙΟΣ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ ΤΟΥ

Α νάμεσα στοὺς τόσους πολυποίκιλους χαραχτῆρες δποῦ ἡ φύση βάνει στ' ἀνθρώπινα πλάσματά της, εἶναι κ' ἐκεῖνος δποῦ φαίνεται 'σὰ νὰ θέλῃ νὰ ἀντιπράτη στὰ συμφέροντά του, 'σὰ νὰ ἀντιπολιτεύεται τὸν εαυτότον.

Ο περίεργος τοῦτος ἀνθρώπως ἀποφεύγει ἐπιμόνως τές περίστασες καὶ τὰ πράμματα ποῦ ἥθελε τόνε φέρονταν ἐμπρὸς καὶ τόνε συσταίνονταν.

Εἶναι ἵσως δυσκολοπίστευτη καὶ δυσκολονόητη ἡ ὑπαρξὴ ἐνὸς τέτοιου χαρακτῆρος, εἰς ἐκεῖνος δποῦ δὲν ἐπροσέξανε τὴν ὑπαρξή του, ἐπειδὴ εἶναι ἐναντίος εἰς τὴν φύσην τῶν πραγμάτων ἔνας τέτοιος χαρακτῆρας. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ τοῦτος ὁ χαρακτῆρας, καθὼς ὑπάρχει καὶ ἡ αὐτοχτονία.

Εἶναι δὲ τοιοῦτος ὁ πολέμιος τοῦ εαυτοῦ, δποῦ κρύφτει προσεχτικὰ εἰς τοὺς ἄλλους κάθετον προτέομα· καὶ 'σὰ φερόμενος ἀπὸ δυσμενὲς πεπρωμένο, ζητεῖ νὰ φαίνεται χειρότερος.

«Ἐτσι, — Εὔρισκόμενος μὲ φίλους, πασχίζει νὰ γένεται δυσάρεστος! . . .

Προσκαλεῖται σὲ μίαν ἐσπερινὴν διασκέδασην, δποῦ ἥθελε φαντάξει μὲ κανένατο ἀγαπητὸ προτέρημα; Ἄν πάρη, τραβήγται σ' ἕνα παράμερο μὲ τοὺς ὀλιγώτερο σημαντικοὺς τῆς συναναστροφῆς ἐκείνης, ἀποφεύγοντας τὸ κέντρον τῆς ὁμηρύων, δποῦ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωηρότητα δχι ἀπὸ μετριοφροσύνητου, ἢ ἐντροπαλότητά του, ἀλλὰ διότι τὸ δλέθριο πεπρωμένον ἔτσι τόνε σπρώχνει.

Ἐχει λαβαίμενο ἀπὸ τὴ φύση χάρισμα πανένα σπάνιο καὶ ἀγαπητό; Μόλις ἐννοήσει πῶς τόχει, τὸ κρύβει ὡς ἄλλοτε οἱ ὁριγιάδες ἐκρύβαν τὰ πλούτητους ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Προσκαλεῖται σὲ τιμητικὸν ἀξίωμα, ἢ ἐπικερδῆ ἔντιμην ἐπιχείρισην; Προφασίζεται δτι δὲν εἶναι ἰκανός.

Ἀμελεὶ καὶ λείπει ἀπ' δλα ἐκεῖνα τὰ κοινωνικὰ χρέη, διὰ τῶν δποίων οἱ κοινωνικάτεροι ἀνθρώποι φιλοφρόνως σχετίζονται μεταξύτους, ἐπισκεφτόμενοι καὶ συναντώμενοι σὲ διάφορα διασκεδαστικὰ μέρη, ἀλληλοπεριποιούμενοι, κλ. — Ἐπειδὴ ὁ πολέμιος τοῦ εαυτοῦτου ἔχει καὶ κάποια δόση ἀκοινωνιστικά.

Ο τοιοῦτος κατορθώνει ἐπὶ τέλους νὰ κάμη τὴ δυστυχίατου, ἐγκαταλειμμένος ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τὴν δποίαν αὐτὸς πρῶτος ἀπέφυγε. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν τοῦ φταίει.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

Η ΧΑΛΚΗ *

Ο λίγα βήματα ἀπὸ τῆς κατοικίας μου μὲ φέρονταν εἰς τὸ δάσος τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς κειμένης ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ δύο βουνῶν, τοῦ χωρίζοντος τὸ Σαδάμ-Λιμάνι (Πευκολίμανον) ἀπὸ τὴν ἐντεῦθεν θάλασσαν. Φαντάζεσαι ποίαν προνομιούχον τοποθεσίαν κατέχει ἡ Ἐμπορικὴ Σχολή, περιώνυμος διὰ τὸ εὐκρατεῖ τοῦ κλίματος, τὴν ἐθνικήν της ἐργασίαν, τὰς κλεινὰς παραδόσεις της. Ἐδῶ ἐπούδασαν καὶ ἐμοφρώθησαν δλαι, δύναται τις εἰπεῖν, αἱ προσωπικότητες καὶ αἱ κορυφαὶ τοῦ ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐμπορικοῦ καὶ τραπεζικοῦ κόσμου καὶ ἐδῶ συρρέουν ἐκ τῶν ἐσχατῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ οἱ νεαροὶ βιαστοὶ τοῦ Γένους, οἱ πρωωρισμένοι εἰς ἐθνόποτεπή καὶ ἀληθινὴν μόρφωσιν ἥθους, πνεύματος καὶ καρδίας. Τὸ κτίριον εἶναι μέγα καὶ

* Ἀπόστασμα Ἐντυπώσεων ἐκ τῶν Πριγκηπονήσων ἀπὸ τὸ Ημερολόγιον 1906 Κ. Φ. Σκόκου.

ἀποτελοῦντες μίαν μεγαλην πατριαρχικὴν οἰκογένειαν. Οὗτο δὲ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀδιακόπου ἐπάγρυπνήσεως οἱ σπουδασταὶ μοδφοῦνται καὶ διαπλάσσονται ἐντὸς περιβάλλοντος ἀμίλλης, ἐργασίας, ἀσκήσεως παντοειδοῦς. Βλέπω ὅλους σχεδὸν τοὺς μαθητὰς εὐρώστους, μὲ τὰ ὁδὰ τῆς ὑγείας εἰς τὸ πρόσωπον, μὲ τὸ παράστημα θαλερόν, μὲ τὸ ἥδος εὐχαρι, μὲ τὸν διφθαλμὸν τοὺς φωτεινοὺς καὶ σπινθηρίζοντας. Καὶ διατί ὅχι; ὅλαι αἱ συνθῆκαι τῆς διαιτητικῆς καὶ τῆς ὑγειεινῆς ὑπάρχουν. Ἀήρος ἡσανίος, περίπατοι εἰς τὸ ὑπαίθρον, ἐντὸς τοῦ δάσους ἢ παρὰ τὴν θάλασσαν, σωμασκίαι, τροφὴ λιτὴ καὶ καθαρά, δωννύουν μαζὶ μὲ τοὺς ἔμους καὶ τὸν πνεύμονας, τὸν νοῦν συνάμα καὶ τὸ ἥδος καὶ τὸν χαρακτῆρα. Ἐπειτα πρόσθες πόσον συμβάλλει καὶ ἡ διηγερής θέα τῆς γύρῳ φύσεως εἰς ἀνύψωσιν καὶ ἔξευγένισιν τῶν αἰσθημάτων.

Ἀφήνω, ὑπὸ ἀλησμονήτους ἐντυπώσεις, τὴν Ἐμπορικὴν Σχολήν, καὶ προχωρῶ διὰ τοῦ δάσους, τὸ δόποιν ἀπόκλινε πάντοτε πρὸς τὴν θάλασσαν οὕτως, ὥστε νὰ διαγράφωνται τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων ἐντὸς χρυσαυγοῦς φωτονεφέλης. Τί θεσπεσία φανταστικὴ εἰκὼν! Μετὰ μαγευτικὴν πορείαν ἐνὸς τετάρτου τῆς ὡρας εὐρίσκομαι εἰς τὴν «σκήτην τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου». Ἀλλος πάλιν αὐτὸς περίεργος τύπος ἀναχωρητοῦ! Ἡλθεν ἐδῶ πρὸ 40 ἑτῶν εἰς τὴν δομαντικὴν αὐτὴν ἄκραν — δὲν σοῦ κάμνει αἴσθησιν ὅτι οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ καλόγηροι ἐκλέγουν πάντοτε πρὸς διαμονὴν τὰς ποιητικωτέρας τοποθεσίας; — ἔκτισε μικρὰν κατ' ὅρχας σκήτην, βαθμηδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον διὰ τῆς φιλοπονίας του καὶ τῶν ἕραντων τῶν εὐσεβῶν, μετεμόρφωσε, ἔξωρᾶσε καὶ ἐπλούτισε τὴν γύρῳ περιοχήν. Ἰδούσε ναΐσκον, κελλία, ξενῶνας, περίβολον, κρήνας, δεξαμενάς, βιβλιοθήκην, κηπάρια, θολίας ἀναδενδράδων, ὑπόστεγα σύσκια, κλπ. Ἐφρόντισε δὲ νὰ μὴ παραλείψῃ οὐδὲ τὸν τάφον του, ἔνθα ἀποθανὼν πρὸ τινῶν μηνῶν, ἀναπανέται ἥσυχος ἥδη. Λέγουν ἀκόμη ὅτι ἦτο τόσον φιλάνθρωπος, ὥστε ἔξειαδευσε πολλὰ ὄρφανά παιδία, τὰ δόποια ἀνέδειξεν εἰς ἵεράρχας. Οὗτως δὲν ἄγιος Μελενίκον καὶ ὁ ἄγιος Ἀγαθονπόλεως εἶναι δημιουργήματα, ἀπὸ τὰ ὠραιότερα, τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου, διὰ τὰ δόποια δικαίως ἐσεμνύνετο. Τώρα τὸν διεδέχθη εἰς τύπος ἄλλου συμπαθεστάτου μοναχοῦ, ὁ πατὴρ Σωφρόνιος, καθ' ὑπόδειξιν αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ. Σεμνός, μορφωμένος, νέος ἀκόμη, σπουδάσας τὴν ἀγιογραφίαν καὶ τὴν ζωγραφικὴν εἰς τὸ Βέλγιον, εὐπαίδευτος, γλωσσομαθής — τὸ ἰδεῶδες, σὲ βεβαιῶ, τοῦ καλογήρου. — Ὁ πατὴρ Σωφρόνιος ἥδη συνεχίζει καὶ συμπληροῖ τὸ ὠραῖον ἔργον τοῦ ἀλησμονήτου Ἀρσενίου.

Προχωρῶ διονέν διὰ τοῦ δάσους, τὸ δόποιον ἐντεῦθεν πρὸς τὸ νοτιοανατολικὸν τῆς νήσου ὑπέρκειται, ὥσει κρεμάμενον, ἀποτόμως τῆς θαλάσσης. Ἔδω, τὰ βότανα καὶ αἱ θάμνοι, ίδιως τὸ καρδικάπασσο (ἢ στοιχάς νάρδος), διαχέουν λεπτὸν καὶ γλυκὺ ἀρωματα. Ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ πόντου πνέει ἄνεμος συγκυκῶν τὴν θάλασσαν, τῆς δόποιας ὁ δύχθος κάτωθεν μιγνύμενος πρὸς

Ἡ σκήτη τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου.

τὸν νοῦν συνάμα καὶ τὸ ἥδος καὶ τὸν χαρακτῆρα. Ἐπειτα πρόσθες πόσον συμβάλλει καὶ ἡ διηγερής θέα τῆς γύρῳ φύσεως εἰς ἀνύψωσιν καὶ ἔξευγένισιν τῶν αἰσθημάτων.

Ἀφήνω, ὑπὸ ἀλησμονήτους ἐντυπώσεις, τὴν Ἐμπορικὴν Σχολήν, καὶ προχωρῶ διὰ τοῦ δάσους, τὸ δόποιον ἀπόκλινε πάντοτε πρὸς τὴν θάλασσαν οὕτως, ὥστε νὰ διαγράφωνται τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων ἐντὸς χρυσαυγοῦς φωτονεφέλης. Τί θεσπεσία φανταστικὴ εἰκὼν! Μετὰ μαγευτικὴν πορείαν ἐνὸς τετάρτου τῆς ὡρας εὐρίσκομαι εἰς τὴν «σκήτην τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου». Ἀλλος πάλιν αὐτὸς περίεργος τύπος ἀναχωρητοῦ! Ἡλθεν ἐδῶ πρὸ 40 ἑτῶν εἰς τὴν δομαντικὴν αὐτὴν ἄκραν — δὲν σοῦ κάμνει αἴσθησιν ὅτι οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ καλόγηροι ἐκλέγουν πάντοτε πρὸς διαμονὴν τὰς ποιητικωτέρας τοποθεσίας; — ἔκτισε μικρὰν κατ' ὅρχας σκήτην, βαθμηδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον διὰ τῆς φιλοπονίας του καὶ τῶν ἕραντων τῶν εὐσεβῶν, μετεμόρφωσε, ἔξωρᾶσε καὶ ἐπλούτισε τὴν γύρῳ περιοχήν. Ἰδούσε ναΐσκον, κελλία, ξενῶνας, περίβολον, κρήνας, δεξαμενάς, βιβλιοθήκην, κηπάρια, θολίας ἀναδενδράδων, ὑπόστεγα σύσκια, κλπ. Ἐφρόντισε δὲ νὰ μὴ παραλείψῃ οὐδὲ τὸν τάφον του, ἔνθα ἀποθανὼν πρὸ τινῶν μηνῶν, ἀναπανέται ἥσυχος ἥδη. Λέγουν ἀκόμη ὅτι ἦτο τόσον φιλάνθρωπος, ὥστε ἔξειαδευσε πολλὰ ὄρφανά παιδία, τὰ δόποια ἀνέδειξεν εἰς ἵεράρχας. Οὗτως δὲν ἄγιος Μελενίκον καὶ ὁ ἄγιος Ἀγαθονπόλεως εἶναι δημιουργήματα, ἀπὸ τὰ ὠραιότερα, τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου, διὰ τὰ δόποια δικαίως ἐσεμνύνετο. Τώρα τὸν διεδέχθη εἰς τύπος ἄλλου συμπαθεστάτου μοναχοῦ, ὁ πατὴρ Σωφρόνιος, καθ' ὑπόδειξιν αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ. Σεμνός, μορφωμένος, νέος ἀκόμη, σπουδάσας τὴν ἀγιογραφίαν καὶ τὴν ζωγραφικὴν εἰς τὸ Βέλγιον, εὐπαίδευτος, γλωσσομαθής — τὸ ἰδεῶδες, σὲ βεβαιῶ, τοῦ καλογήρου. — Ὁ πατὴρ Σωφρόνιος ἥδη συνεχίζει καὶ συμπληροῖ τὸ ὠραῖον ἔργον τοῦ ἀλησμονήτου Ἀρσενίου.

ΚΩΝ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΔΕΚΑΝΟΗΜΕΡΟΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΥ Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΥ

Μάθημα τρίτον. — Ο Φειδίας.

ἘΩΣ ἐδῶ ἡ Πλαστικὴ ἔφθασεν εἰς ἓν εὐάρεστον σημείον· ἀφινεν δύμως διὰ τὸν μέλλοντα μέγιν καλλιτέχνην πρὸς ἐκτέλεσιν τὰ ἔπειτα; νὰ πλουτίσῃ τὴν συμμετρίαν, ἡ δόπια, καθὼς εἰδόμεν, είναι πτωχῇ καὶ στοιχειώδης εἰς τὸν κανόνα τοῦ Ἀγελάφου καὶ τοῦ Ἡγίου· νὰ μονιμοποιήσῃ τὴν ἔκφρασην τῶν θεῶν, διότι εἰς τὰ τέρατα τῶν προηγούμενών καλλιτεχνῶν εἰναι ἀκόμη ἀσταθῆς καὶ ἀρίστος ἡ φυσιογνωμία, καὶ μόνον ἀβεβαίας γενικότητας ἐκφράζει ὁ πνευματικὸς βίος τῶν παριστανομένων νὰ προσδιορίσῃ μὲ τρόπον εὐδιάλιτον τοὺς τύπους τῶν θεῶν καὶ νὰ δώσῃ εὐλυγίσιαν καὶ κάριν εἰς τὸν κορμόν, ὁ δόπιος μένει ἀκόμη ψυχός καὶ ὄγκωδής.

Ολα αὐτά μόνον ὁ μεγαλοφυῆς Φειδίας κατέθωσε νὰ φέρῃ εἰς πέρας μὲ τρόπον ἴκανοντοιοῦντα τὰς ἀπατήσεις τῆς Τέχνης. Τὸν Φειδίαν μᾶς παρουσιάζουν τὰ μηνύματα καὶ οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ὡς καλλιτέχνην γενικωτέρον τηνεύματος· δὲν ὑπάρχει λεπτομέρεια τῆς Πλαστικῆς, εἰς τὴν δόπιαν νὰ μη ἡσολήθῃ καὶ νὰ μη διεκρίθῃ είναι προνόμιον τῶν μεγαλοφυῶν τηνεύματων νὰ ἐπιβάλλουν τὴν σφραγίδα τοῦ τηνεύματος τῶν εἰς ὅτι ἐπιχειρήσουν!

Ἄλλ' ἡμεῖς σημειῶν δὲν ἡμιορῶμεν οὔτε νὰ ἔξιχνασωμεν, οὔτε νὰ ἔξειλέγησωμεν, οὔτε νὰ ἀπολαύσωμεν καθ' ὅλα τὰ σημεῖα καὶ μὲ τρόπον ἴκανοντοιοῦντα τὸν χαρακτῆρα τῆς Τέχνης τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ὁ δόπιος συμβολίζει τὸ ὑψηστὸν σημεῖον τῆς παγκοσμίου Πλαστικῆς. Τῆς Παρθένου· Ἄθηνᾶς τοῦ τῆς χοροσλεφεραντίνης μόνον ἐλεεινὰ ἀντίγραφα ἔχομεν, τοῦ δὲ Διός τῆς Ὁλυμπίας. ἐνὸς τῶν θαυμάτων τοῦ κόσμου, δὲν ἔχομεν οὐδὲν εἰκῇ μόνον τὸ περίγραμμά του ἐπὶ νομισμάτων τῶν Ἡλείων τοῦ 2ου μ. Αἰώνος. Εἴς αὐτῶν ρεβάνιος δὲν ἔξαγεται τι· διότι μόνον ἀπλὰ τὰ σημεῖα καὶ μηδοροῦσαν νὰ πάρουν οἱ καλλιτέχναι ἀπ' αὐτά τὰ ἀριστουργήματα, καὶ ἔκαστος δισφόρως τὰ ἀντελαμβάνετο καὶ διαφόρως ἀντέγραψε καὶ ἀπ' αὐτά τὰ σημεῖα καὶ μηδοροῦσαν τηνεύματα καὶ ἔπειτα τὰ ἀντίγραφα διαφόρου μεγέθους. Πάντοτε πολὺ μικροτέρουν τοῦ πρωτοτύπου, καὶ ἔκ τουτων ἄλλα, Κύριος οἶδε μέχρι ποίας χειρός. Ωστε η φυσιογνωμία τῶν δύο μεγιστών Θεῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανθέου, διπλαίσιον διαφόρου μεγέθους. Πάντοτε πολὺ μικροτέρουν τοῦ πρωτοτύπου, καὶ ἔκ τουτων ἄλλα, Κύριος οἶδε μέχρι ποίας χειρός. Ωστε η φυσιογνωμία τῶν δύο μεγιστών Θεῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανθέου, διπλαίσιον διαφόρου μεγέθους.

Ἐχομεν δύμως πρωτότυπα, εἰς τὰ δόπια πνέει ὡς δοσερὰ αὐδρα ἡ μεγαλοφυῖα τοῦ Φειδίου· αὐτὰ είναι τὰ γλυπτά τοῦ Παρθένου, αἱ μετόπαι, τὰ ἀετώματα καὶ ἡ ζωφόρος. Άλλα καὶ αὐτὸς ὁ Παρθένος ὡς ἀρχιτεκτονικὸν σύνολον μὲ τὸ μεγαλεῖον τῶν ριμάνων τοῦ Φειδίου, μόνον δὲ ὡς ἐκτελεσταὶ νοήμονες τοῦ σχεδίου ἐκείνου πρέπει νὰ θεωροῦνται ὁ Ἰκτίνος καὶ Καλλικράτης· ἡ σχέσις τῶν γλυπτῶν πρὸς τὸ ἄγαλμα τῆς Παρθένου καὶ μεταξύ των καὶ πρὸς τὸν ναὸν εἰναι τόσον στεγη, ὡστε είναι ἀδύνατον νὰ προηλθον ἀπὸ δύο κεφαλαῖς ὁφ' οὐλοπόντων ὅλα τὰ εἰναι συλλήψεις τοῦ Φειδίου, ἐπειτα διπλαίσιον διαφόρου μεγέθους ἀνήκει εἰς αὐτόν. Επειτα ὁ Ἰκτίνος κατεσκεύασε μετὰ τὸν Παρ-

θεωνά τὸν ναὸν τῆς Φιγαλίας· ἀλλ' ἐκεὶ δὲν φαίνεται ὁ Φειδίας· μένει μόνος ὁ Ἰκτίνος.

Ο Παρθένος ὡς ἀρχιτεκτονικὸν σύνολον είναι μία ἐνσάρκωσις τοῦ τελείου κατὰ φύσιν καὶ τέχνην εἰς τὰ ἄκρα ἔχει τοὺς κίονας μεγαλειτέρους καὶ τὴν ὀπόστασιν μεταξύ των μικροτέρων ἐφ' ὅσον προχωρεῖ πρὸς τὸ μέσον ἔχει ἀσθενεστέρους τοὺς κίονας καὶ μεγαλειτέρους τὸν παντού ἔχει τὴν λεπτὴν καρπάτην διότι εἰς τὸ πολὺ φῶς ἡ καμπτόλη φαίνεται εὐθεῖα καὶ τὸ ἀντίθετον. Ἐπίσης ὁ Παρθένος δὲν είναι οὔτε φαίνεται μαθηματικῶς τετράγωνος· ἀποτελεῖ τὴν βάσην πυραμίδος, τῆς δόπιας ἡ κορυφὴ σχηματίζεται διὰ νερά προεκτάσεων τῶν γραμμῶν τοῦ εἰς τὰ ὑψη τοῦ οὐρανοῦ· ὡστε ὁ Παρθένος δὲν είναι ὁλόγνως· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τρόπον τινά. Λί γραμματαὶ τοῦ πάλιν, διότι εἰναι μεγάλαι εὐθεῖαι, καὶ τὸ τούτο διότι ἡ γύρῳ φύσις ἔχει ποικίλας καὶ πλησιανής οὐτών δὲν ἐναλλάσσονται καὶ ἀνακουφίζεται ἡ σύγχρονος ἐντύπωσις ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης.

Τὰ δὲ γλυπτά βεβαίως δὲν κατεσκεύασεν ὁ Φειδίας· διότι καὶ 200 ἑτη ἀντὶ τῆς, δὲν θά ηδύνατο νὰ τὰ φέρει

Ἡ Δημητία Ἀθηνᾶ

Ai Moīrai — Ἀνατολικὸν ἀέτωμα.

εἰς πέρας. Μόνον τὰ σχέδια ἔδωκε καὶ ἐπέβλεψεν εἰς τὴν ἔκτελεσιν, ἵσως δὲ ἔθεσε τὴν χεῖρα του καὶ εἰς μερικά.

Κατ αἱ μὲν 92 μετόπαι, μὲ τὴν ἐπιβαλλομένην ἔξι ἀρχιτεκτονικῶν λόγων παράστασιν δύο μόνον μορφῶν ἐκ τῆς κενταυρομαχίας, ἀμάξονομαχίας καὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Τροίας, παρειχον μέγαν κύρδυνον ἐπαναλήψεως καὶ ὅμως πουνθενά δὲν παρατηρεῖται ἐπανάληψις τὸ σχέδιον δεικνύει πάντοτε μεγαλοφυνά χειρά, ἡ ἐκτέλεσις ὅμως πολλάς διαφοράς καὶ τοῦτο εἰνες φυσικόν: διότι περὶ τὸν Φειδίαν εἰργάζετο σμῆνος καλλιτεχνῶν πάσης δυνάμεως καὶ ποικίλων παραδόσεων ἐπειδὴ δὲ τὴν ἄλλην ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς καταλήγει δὲ ἡ πομπὴ εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευράν, ὅπου οἱ θεοὶ προσκληθέντες ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς βλέποντας ἀποδιδομένας εἰς ἀντίν τὸν πιστοῦ λαοῦ της τιμάς. "Αν ὁ Φειδίας ἔθετε τὴν πομπὴν κανονικῶς μὲ τοὺς μὲν ὅπισθεν τὸν δέ, καθὼς ἐβάδιζον εἰς τὴν πραγματικότητα, τὸ δόλον θὰ ἤτο μονότονον καὶ ἀηδές, ὅπως αἱ ἀσυρικαὶ καὶ αἰγυπτιακαὶ παραστάσεις ὅμοιῶν τελετῶν.

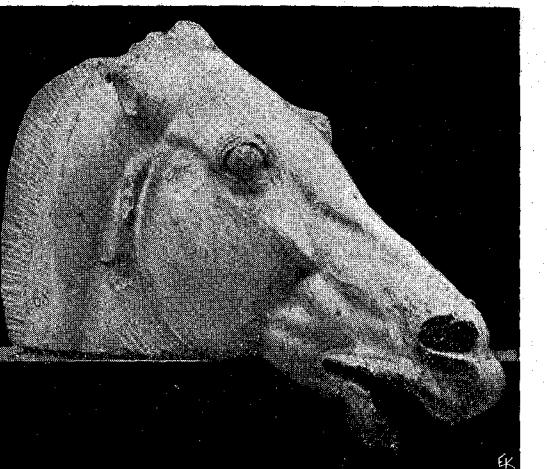
αἱ μετόπαι· ἡτοῦ ἀνάγκη νὸς τίθενται ἀμέσως μὲ τὴν κατασκευὴν τοῦ ναοῦ, ἡ ἐπίβλεψις καὶ τελειοποίησις τῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἡτοῦ δύνοιλος. Ἰδέα· τῶν μετοπῶν διὰ τῶν παραστάσεων των εἶναι ἡ ἐπικοφάτησις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἀγαθοῦ τενέυματος κατὰ τῆς βαρθαρότητος καὶ τῆς κτηνώδους βίας· τὸν πολιτισμὸν ἀντιρροστεύουν οἱ Λαπίθαι, νικῶντες τοὺς ἄρπαγας τῶν γυναικῶν των καὶ καταλυτὰς τῆς οἰκογενειακῆς εἰρήνης κτηνώδεις Κενταύρους, οἱ παπάλαιοι· Ἀθηναῖοι, νικῶντες τὰς ὁρνυμένας τὸν γάμους, ἦτοι τὴν ὑπόστασιν αὐτήν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἀμαζόνες καὶ οἱ Ἑλλήνες, νικῶντες τοὺς ἄρπαγας καὶ ληστὰς Τρώως.

Τὰ ἔσχατα τοῦ οὐρανοῦ εἴσισθε κατὰ τὴν σύλληψιν καὶ

Τὰ ἀετώματα, ἔξοχα ἐπίσης κατὸ τὴν σύλληψιν καὶ μὲ διαιροφάς τινας εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἑκτελέσεως, παρότοτν τὸ μὲν Ἀνατολικὸν τὴν γέννησιν τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ δὲ Δυτικὸν τὴν ἀμφισβήτησιν ἐπὶ τῆς προσασίας τῆς χώρας μεταξὺ Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς τελευταίας· ἡ ἵδεο εἶναι ἀτ' εὐθείας σχετικῇ πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν ὁρθαλμοφανῶς. Ἔξοχα ἔργα διὰ τὴν ἑκτελέσιν εἶναι αἱ Μοῖραι τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος μὲ τὰ παλλόμενα ἐξ ζωῆς σώματα τῶν, δεικνύουσσαι ὅτι σφραγίδων αἱ φλέβες των καὶ πάλλει ἡ καρδία των ὑπὸ τὸ μάρμαρον, ἡ κεφαλὴ τῆς Νίκης, ἰδεώδονς κάλλους καὶ ἔξόχου ἑκτελέσεως καὶ μία κεφαλὴ ἵππου ὑμνηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γκαῖτε καὶ κινδυνεύουσσα νὰ ἀποτιμῇ ἀπὸ τὰ φιλήματα τῆς λατρείας τῶν καλλιτεχνῶν ἐκεὶ εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον, ὅπου σήμερα.

οπου ευρίσκεται.
Ἡ ζωφόρος είναι τὸ ἀριστούργημα τῆς ἀναγλυφικῆς τέχνης ὑπὸ ἔποψιν συλλήψεως, σχεδίου καὶ ἐκτελέσεως· παρίσταται εἰς συνεγένες ἀνάγλυφον ὕψους 1 μέτρου καὶ διλικοῦ μήκους 160 μέτρων ἡ πομπὴ τῶν Πλανθναών ὁ Φεδίνας θυσιάει χάριν τῆς τέχνης εὐθὺς ἀμέσως τὴν πραγματικότητα: διότι θέτει τὴν

Ἐναρξεῖν τῆς ποικιτῆς εἰς τὴν δυτικὴν πλευράν, ἐπειδὴ αὐτῇ προσπίπτει πρώτη εἰς τὸν θεατήν, ὅταν βαδίζῃ

Σεφαλή ἕππου — Ἀνατολικὸν ἀέτωμα.

άντιγράφων καὶ τῶν διηγήσεων τῶν ἀρχαίων. Η κολοσσιαία χρυσελεφαντίνη Παρθένος ισταμένη μεγαλοπρεπής ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Παρθενώνος μὲ τὴν αἰγλήν καὶ λάμψιν τοῦ χρυσού, μὲ τὸ πλῆθιος τῶν ἐνφραστικῶν κοσμημάτων, ἐσυμβόλιζε τὴν ἐπικράτησιν τῆς δημοκρατίας διὰ τῶν πολέμων, διὰ τῶν ἔργων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης, διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς βιομηχανίας.

‘Αλλ’ ὁ καλλιτέχνης παρέστησε και ὑπὸ εἰδίκωτερας ιδιότητας τὴν Ἀθηνᾶν: μεταξὺ τῶν Προτυλιών και τοῦ Παρθενώνος ὑψώνετο ἡ ἐκ χαλκοῦ κολοσσαῖα Ἀθηνᾶ, τὴν δύοιαν κατόπιν ὀνόμασαν Πρόμαχον· τὸ ἄκρον τοῦ δόρατος τῆς ὑπερέβαινε τὸ ὑψος τοῦ Παρθενώνος· τὸ δὲ ὅμως ἐφαίνετο ἐκ τοῦ Σουνίου εἶναι

μυθος. Ἰστατο δὲ ὥρεμος κρατουσι τὴν ἀσπίδα και
τὸ δόρυ, ἀλλ᾽ ἡ φυσιογνωμία της ἐνέπνεεν εἰς τοὺς
πολίτας τὴν ἀγάπην πρὸς διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας
τῆς πατρίδος, τὴν ὑπὲρ αὐτῆς αὐτοθυσίαν διὰ τὸ με-
χαλεῖον τῆς τὴν ἔγκαρδέζησιν εἰς τὸ νά διέξαγουν
ὑπὲρ πατρίδος πολέμους καταστρεπτικούς και πολυ-
χρονίους.

“**Η** ἀρίστη δύναμις ίδιοτης, ύπο τὴν δύναμιν παρέστησεν
Φειδίας τὴν Ἀθηνῶν, εἰναὶ ή αἰσθηματική αὐτῇ ήτο
ἡ μᾶλλον ἐνδόμυχος καὶ συγκινητική θεά, ή μᾶλλον
εὐγενεῖς καὶ προσφιλῆς πολιούχος· **Ἔτοι** ή **Λημνίᾳ**, τὴν
δύναμιν ἀνέθεσαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν οἱ ἀπερχόμενοι
εἰς τὴν Δημονὸν ὡς ηληροῦχοι. **Ἀθηναῖοι** πολιταῖ
λίστατο ὀλίγα βῆματα μετὰ τὰ Προτύλαια πρὸς ἀρι-
στερά. Ἐντυχῶς ἔσωθλή ἀντίγραφον αὐτῆς ἐν Δρεόδῃ
καὶ ἔξοχος κεφαλὴ ἐν Βοωνίᾳ

“Η Λημνία ήτο ἐκ λάλου, φυσικοῦ μεγέθους, δόλιγον μεγαλειπέρον, ὡς θεά. Ἐκράτει διὰ τῆς δεξιᾶς τὸ κράνος, ὡς ἐντελῶς εἰρηνικὴ πλέον θεά, καὶ ἑστηρίζετο ἐλαφρώς ἐπὶ τοῦ δόρατος διὰ τῆς ἀριστερᾶς. Τὸ σχῆμα τούτο εἶναι μοναδικὸν ἐν τῇ Πλαστικῇ καὶ μόνον ὃ Φειδίας παρέστησεν οὕτῳ τὴν Ἀθηνᾶν. Ή κόμη τῆς βραχεῖα, ἔχουσά τι τὸ ἀνδρικόν, παρεστάθη ὡραιοτάτῃ ἐν τῇ ἀπλότητί της, μὲ τὸ φυσικὸν κάλλος χωρίς καλλωπισμούς καὶ βοηθήματος. Τὸ μέταποτον τῆς ανθράκων καὶ καθαρόν, οἱ ὄφθαλμοι βαθεῖς, περιτταθέστατοι, σκεπτικοὶ καὶ συμπονετικοί, αἱ παρειαὶ αὐτῶν ἰσχναί, δίδουσαι ἔκτακτον περιπάθειαν εἰς τὴν φυσιστρονηματαν, τὸ στόμα κομψότατον καὶ γλυκύτατον, ὡς καλύει ἀνθρώπον ἀποπνέων εὐδόσιαν. Τὸ ἔνδυμα, ὃ ἀπορικὸς κιτύων καὶ δέ πέπλος μὲ τάς σοβαράς καθέτους πτυχάς, τῶν ὅποιων τὴν μονοτονίαν διακόπτει τὸ καρπότομενον ἐλαφρῶς ἀριστερὸν σκέλος, ἀφίνει γυμνάς

λας χεῖρας καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ στήθους καὶ δίδει σε-
νότητα καὶ ἀγνότητα εἰς τὸ σύνολον.

Τοιανήτη ή Λημνία ἐπὶ ὑψηλοῦ βάθους μὲ δλην τὴν
ροστοτικὴν φροντίδην ὑπολογισθεῖσα ἥπο τοῦ μεγαλο-
υοῦσα καλλιτέχνου προσεπίπτε πόθων εἰς τὰ βλέμματα
οὐ εἰσερχομένου εἰς τὴν Ἱεράν· Ἀκρόπολιν κληδού-
νον, τοῦ ἔνιτευμένου, τοῦ πολέμουσοῦ, τοῦ μεταβαί-
νοντος νά ἴδῃ διὰ τελενταίαν φοράν τὰ Ἱερὰ τῆς πα-
ριδος, τὴν ὅποιαν Ἰωσὲ δὲν θὰ ἐπανέβλεπε καὶ μετά
ἡν ἀναχρησίν του ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, ὅταν ἔρι-
τεν ὅπισαν ἔνα γενικούν βλέμμα. συνήγντα πάλιν τὴν
γεγελικὴν ὅψιν τῆς πολιούχου θεᾶς του, καὶ βαθειά
σήσκετο εἰς τὴν ψυχὴν του ἡ φυσιογνωμία της, καὶ
σήνει τὰς εὐγενεστέρας καὶ λεπτοτέρας χορδάς τῆς
αρδίας του.

‘Η προστάτις θεά της πατρόδος του παρίστατο
ώπιον τον ὅχι πλέον ὡς βασιλίσσα εἰς τὴν λάμψιν
αὐτὸῦ μεγαλεῖν της, ἀλλ’ ὡς νοικοκυρά κοσμία, ἀπλῆ
αὐτὸῦ ἀφελής, πλήρης χάριτος καὶ σεμνήτος, ὑποδε-
μένη τοὺς φιλούσους καὶ συγγενεῖς εἰς τὸν ἄγνον καὶ
αὐθάδιον οἰκον της. Τὸν ἔχαιρετα μὲν φιλοστοργίαν
ητρόδ, μὲν περιπαθειαν ἀδελφῆς, μὲν γλυκύτητα τοῦ
λέοντον προσφιλοῦς ὄντος, τὸ ὄπιον ἔχει τις εἰς τὸν
ὅσμον τούτους. Τὸν ἐδεικνύει τὸ ὑπέρ αὐτοῦ ἐνδιαφέ-
ρον της, τοῦ ὑπέσκεπτο την προστάσιαν της εἰς τὰς
θικάς, εὐγένεις καὶ ὑπηλάς προάξεις του.

Μέ τοι ούτον πολύτυπον ἔγκόλπιον ἀφινεν δο πολι·
ης τὴν πατρίδα· ἡ γλυκεῖα μορφὴ τῆς θεᾶς, ἐντυ·
ωμένη εἰς τὴν ψυχήν του, τὸν παρηκολούθει τὴν
ήχε παρηγορίαν εἰς τὴν λύπην του, θάρρος εἰς τὴν
πελτιστὰν του, βοηθὸν εἰς τὴν ἀρεβαίστητα του, εὐ·
αριστησίουν εἰς τὴν χαράν του. Τοῦ ἐνέπνεε τὸν
λυκὺν πόθον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα, διὰ νὰ
τενίσῃ μίαν ἀκόμη φροὰν τὸ θεῖον καὶ ἀγνόν πρό·
ώπον της· καὶ ἀν μακρὰν τῆς πατρίδος ἀπέμνησεν,
θεὰ πληγῶν του παριστατο διὰ νὰ κλείσῃ τους
φθαλμούς του, καὶ δο πικρὸς θάνατος τοῦ ἔγινετο
χαριστήσις!

Ἡ Λημνία συνελήφθη εἰς τὸν νοῦν τοῦ Φειδίου εἰς
ιαν καλήν τον ὥραν ἀπὸ ἐκείνας, αἱ δόποιαι μίαν φο-
άν μόνον καὶ εἰς τὰς μεγαλύτερας παρουσιάζονται
ψυχὴ τοῦ οὐρῆι ἀπόκυντος 40ετοῦς καλλιτέχνου (448
X) εἰκέ μίαν ἔξοχως εὐτυχὴ ἐμπειρευσιν, τὴν δόποιαν
ἡ ἔξαιρετικὴν ὅλως δύναμιν ἀπετείπωσεν εἰς τὴν
αράστασιν ταῦτην τῆς θεᾶς τὸ ἔγγνωσις τοῦτο δ
ειδίας καὶ ὃ δίος διμολόγησε μὲ τὴν μηπορφήν του
τὸ τὸ ἔργον τοῦτο μόνον, ἔξ ὅλων τῶν ἐν τῇ Ἀκρο-
όλει, ὅτι τὸ ἀνεγνώσιεν ὡς ὁριστούργημά του.

Τό δημούργημα τοῦτο τοῦ Φειδίου θά την βεβαί-
ς τὸ μόνον ἀνθρώπινον ἔργον τὸ ὅποιον θά εἶχεν
μιμευτὴν εἰσοδίαν εἰς τὴν κατοικίαν τῶν θεῶν· ποτε
έντι ή Δημόνια τὸ ἄριστον δῆρον, τὸ ὅποιον ή δὲλη
νθρωπότης προσέρεφε ποτὲ πρὸς τὸ θεῖον!

*Ιάθημα Τέταρτον.— Ἡ Σχολὴ τοῦ Φειδίου.
Ἀλκαιόμενος.*

Φειδίας ὑπῆρξε διὰ τὴν Τέχνην ἐν εἰδούσις ἀπόκλινφεως. Γότθικον φῶς, τὸ διποῖον ἐπέχυσεν εἰς Ἀττικὴν Σχολὴν, δίδει νέαν ζωὴν εἰς αὐτὴν, καὶ ἡ θηραϊκὴ τέχνη ἔξερχεται ἀπὸ τὰ στενά δρια τῆς ττι-
μένης, καὶ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλον τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον
τὸ ἐργοστάσιον τῶν θεῶν καὶ τῆς κοσμήσεως τῶν
μουσείων.

Ἄλλα καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν μαρμαρογλύφων
οὐ εἰς τὴν Νομισματικήν δίδει νέαν ζωὴν ὁ Φειδίας.

Ἐπέρχεται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα: δὲν ἔχει ἀδόγ γε τί-
τε πλεον νὰ ἐκτελέσῃ ή 'Λτική Σχολή; ἐξέλιπε πᾶν
τὸν στοιχεῖον διὰ τὴν Τέχνην μὲ τὸν Φειδίαν;

Τὸ μέγα Ἑλληνικὸν πνεῦμα δὲν σταματᾷ οὔτε μὲ

ή νῦν, ή ἀποκαλύπτουσα τὰ ἀστρα». Ο ποιητής τῆς «Προομάμψης» και τῶν «Κυμάτων τῆς θαλάσσης και τῆς ἀγάπης» συνέπλεξεν εἰς τὸ ἔργον του κάτι τὸ πατέλας μεγαλειότητας τῆς ήμέρας και τῆς νυκτός

Καὶ ἡ «Προμάμψη» καὶ τὰ «Κύματα» εἶνε ἀπό τινος χρόνου καὶ ίδικά-μας κτήματα διότι τὰ μετέφερεν εἰς τὴν γλώσσαν μας ὅχι συνήθης τις ἢ βιομήχανος μεταφράστης, ἀλλὰ ποιητής καὶ διότι τὸ Βασιλικὸν Θέατρον τὰ περιέλθεν εἰς τὸ διαματολόγιον του καὶ διότι τὸ κοινὸν τρέχει κοι τ' ἄκοντι, περιέργως ἢ εὐχαριστώς, κάθε φοράν ποι ἀναβιβάζονται εἰς τὴν σκηνήν καὶ διότι συγκινοῦν καὶ ἀδιάφορο δὲν δύνανται νὰ ἰηναι εἰς τοὺς γνώστας τῆς τέχνης καὶ εἰς τῶν Μουσῶν τοὺς μύστας Ἀλλ' ὅμις τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ὑποχρεούμεθα νὰ ἔχουμεν ἐκ θεαμασμού πρό ἐκείνων καὶ νὰ μὴ ἐκδηλώνωμεν τὴν ὁποιαδήποτε ἐντύπωσίν μας, ὅπειτε νὰ στηρίζεται ἡ παῖαδήποτε ἐντύπωσίς αὐτη εἰς τὰ βάθρα κάποιας καλλισθητικῆς ἀγωγῆς· χωρὶς τὴν ἀγωγὴν αὐτὴν πᾶσα κοίτις περὶ τῶν τοιούτων ἔργων εἰνε ἀσέβεια καὶ ἔργων μετατρέπει.

και αρρώμη μαρωδογοιας
Τὸ δρᾶμα τοῦ Γούλλαπύρτσερ, τὸ ἐμπνευσμένον ἀπὸ τοὺς ἔφωτας τῆς Ἡρός καὶ τοῦ Λεάνδρου ὑμνολογεῖται ὡς τὸ ἀριστορούργημα τοῦ ποιητοῦ τὸ ἔργον δὲν τὸ ἀνέγνωσα· ἔγνωριζα μακρὰ αὐτοῦ ἀποστάσια, καὶ ωρίσεις διακοπομένας ἀπὸ ἐπιφωνήσεις θαυμασμοῦ. Μὲ τὴν ἱερὰν προσδοκίαν τοῦ λάτρου μετέβην εἰς τὸ θέατρον, κατὰ τὴν πρώτην ἑσπέραν τῆς ποραστάσεώς του, ὡς εἰς ναόν. Ἡ ἀλλότισι τοῦ ἔργου δὲν ἐπρογιματοποίησε τὸ ἰδιανικόν μου. Τὸ ἥκουσα προσέχων, κάποτε συγκινούμενος, ὡς ἔτι τὸ πολὺ ἀδιαφόρος· συνχάνησθαντήν καὶ τῆς πράξεως την ἐνόχλησιν ἐνύσταξα· ήρχοντο στιγμαὶ καὶ ἡγωνίζομην κατὰ τοῦ ὑπνου ἡρωϊκῶς. Πταίω ἐγώ, διὰ τοῦτο, δὲ κακονυχτισμένος καὶ ἀδιάθετος θεατής, ἢ πταιέι δὲ οἶνος ποιητῆς; Τίς οὖδε... Νομίζω διτὶ πταιομεν καὶ οἱ δύο ἀλλ' ἡ γνώμη μου εἴνε διτὶ πταιε πεισσότεον — ἀπέναντι μου — δὲ ποιητής.

περισσότερον — απεναντί μου — ο ποιητής.
Έπειριμένα κάποιαν δραματικήν ἀνάπλασιν τού
μύθου, ἔξι ήτος ή ἀπλῆ καὶ συγκρητική ἵστορια θὰ
ἐνεδύετο νέον δόξης φῶς, προ τοῦ ὅποιού θὰ ὠ-
χρίσων καὶ θὰ ἐλησμονοῦντο πρὸς στιγμὴν οἱ ἄλλοι
ποιηταί, οἵτινες τὸ αὐτὸ θέμα ἐπραγματεύθησαν.
Ἀλλ' ἔγων δὲν κατώθιστα νὰ λημονίησω τὸν κλασ-
σικὸν Μουσαίον καὶ μέχρις ὡρας τὸ μόνον δρᾶμα
τὸ ὅποιον προσφύνει καὶ ἐν ἀρμονίᾳ προς τὸ θέμα
ἐκτυλίσσει τὴν ὥραιαν ἵστοριαν δὲν είνε δι έμει ἢ τὸ
μηνημονεύθεν ποίημα τοῦ Σίλλερο. Τὰ «Ἀγάπης καὶ
Θαλάπατα κύματα» είνε βεβαίως ἐν δραματικὸν διή-
γμα, ἐγκλείνον πολλὰ στοιχεῖα ὥραιότητος ἀγωνίζε-
ται ὁ ποιητής νὰ τὸ ἐντείνῃ εἰς ἄριτον δρᾶμα, ἀλλὰ
δέν τὸ κατορθούνται.

Τὴν ἀφορμὴν τῆς τοιαύτης ἀδυναμίας δὲν τὴν ἀποδίων εἰς τὸν αἰσθητικὸν λυρισμόν, οὐδὲ εἰς τὴν ἀπλότητα τοῦ ἔργου ή μεγαλόπνευστος δραματική τέχνη εἰναι πτηγὴ ἀνεξάντλητος λυρισμοῦ, ἀπὸ τοῦ Αἰσχύλου αὔριο τῶν ἡμερῶν ἥμῶν: ἀπλὰ καὶ λιτὸι εἶναι γνωστά ἀριστουργήματα δραματικῆς τέχνης ως δὲ «Φιλοκτῆτης» τοῦ Σοφρόκλεους, ὡς ἡ «Βερενίκη» τοῦ Ρακίνα, ως ἡ «Ιφιγενεία» τοῦ Γκατέ. Τὴν ἀδυναμίαν τὴν ἀποδίων εἰς τὸ διτὶ διαθέτουσαν τὸν αἰσθητικὸν αὐτὸς λυρισμὸς παρέστη εἰς ἐξί δῆμοι ως τὸ ἔχειταισμα τῆς δραματικῆς ἔνων γρείας τῶν προσόσπων, ὅχι ως στοιχεῖον δυναμάνων καὶ ἀνυψῶν τὴν δύοιαν δύνασιν.

ὅχι ὡς μεγαλοπρεπεῖς συνοδεῖα ἐπικῆς τίνος κινήσεως, καθὼς θὰ ἡτο πολύφωνος ἀρμονία εἰς τὸ μέλος μουτικῆς τίνος συνέσεως· διὸ λυσιμόδιος οὗτος εἶναι μᾶλλον ἔξτεροικός, μονότονος, παρείστακτος καὶ ὅχι ἀπαραίτητος· δεν εἶναι ἀνταπόστατος τοῦ φυσικοῦ, καὶ κρητιμενεὶ μόνον εἰς τὸ νά πληρῷ τὸ κεχγῆνος αὐτοῦ, ὡς εἶδος παραγεμίσματος. Καὶ ἡ ἀπλότης τοῦ ἔργου ὅχι

σπανίως μεταβάλλεται εἰς ίσχυντητα. Καὶ δὲν ἔμεινε τίποτε φωτεινὸν εἰς τὴν ἀνάμνησίν μου μετά τὴν ἀκρόασιν τοῦ ἔργου ἐξαιρῶ τὴν σκηνήν τῆς πρώτης συναντήσεως τῶν ἐραστῶν κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης πρᾶξεως, σκηνὴν βαθέως διεκμόνενην διὰ τῶν σιωπηλῶν βλεμμάτων, καὶ ὅχι πολὺ τοῦ λόγου ἐξαιρῶ εἰς τὴν δευτέραν, ἡ τρίτην ποᾶξιν. τὴν συνάντησιν τῶν δύο ἐραστῶν τὴν νυκτερινήν ἐξαιρῶ τὴν μίαν καὶ ὑπερτάτην σπαρακτικὴν κραυγὴν εἰς τὸ τέλος τῆς τελευταίας πρᾶξεως, τὸ ἐπιφράνημα τῆς ἀπονηθούσου σης Ἡρούς. Λέανδρος! ἐκρωαστικάτερον δὲν τῶν περιστατῶν διαχύσουν τῆς ἡρωΐδος. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀναδίδονται ἀπὸ τὴν ψυχῆν τῆς Ἡρούς ἀστράπαι αἱραμέας ὑπερηφανείας καὶ ἀπὸ τὴν καρδιάν τοῦ Λεάνδρου τὸν ἀτιθάσσον πάθους αἱ βροντα. Ἄλλ' ὅταν αἱ ἀστραπαὶ πάνουσιν καὶ συγήσουν αἱ βροντα, ἡ ἔνδια διασκόλως ὑποφέρεται. Τὰ λοιπὰ πρόσωπα, γόνεις, θεῖοι, φύλακες, φίλοι καὶ φίλαι, δὲν κατώρθωσα νὰ καταλάβω εἰς τί καλὰ καλὰ χρησιμεύουν.

Καὶ ἀδιαφορῶ ἂν τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος εἰναι περισσότερον ἢ ὀλγύτερον "Ελληνες εἰδωλολάτραι τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Σηστοῦ ἢ μετημφιεσμένοι Γερμανοί, ὃς ἐκεῖνοι περὶ τῶν δοπίων ὅμιλει ὁ Γκαΐτε εἰς τὸ 13ον κεφάλαιον τῶν "Ἀπομνημονεύματων" τού, πολὺ μᾶλλον ἀπτχοῦντες τοὺς μονολόγους τοῦ "Αὐλετ καὶ τὸν "Οσσιαν, ἢ τὸν "Ομηρον. Υπὸ τὰς οὐσιώδεις διαφοράς τῶν διαφόρων φυλῶν, ὑπάρχει ἡ οὐσιώδης διμοιότης τοῦ αἰωνίου ἀνθρώπου, τὸ στοιχεῖον τοῦ συγκινούν, ἀνέξαπτήτως τόπων καὶ χρόνων, τὴν ψυχήν τὸ στοιχεῖον τὸ πληροῦν τὴν μεγάλην ποίησιν. Ήτις, δομοῦ, πατριώτις καὶ κοσμοπολῖτις, συναρμόζει δι τοινῶς θεωρεῖται ἀσυμβίβαστον· τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη καὶ τὰ ἀνθρώπωντα ἰδεώδη

Ἐπειτα, τί θέλετε; Τὸ δράμα τοῦ Γριλλπάτσεο πα-
ρεστάθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Βιέννην τῷ 1831. Ἀπό
τούτης ἡ δραματική τέχνη, ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τῶν ἀνα-
νάτων κορυφαίων πότε τῆς κλασσικῆς ὁραιότητος,
πότε τοῦ φωματικοῦ υψους, ὑπὸ τὴν γοητείαν μηδίων
ἰδεῖν καὶ μηδίων διδασκάλων, ἐχώρησεν ἐπὶ τὰ πρόσω,
ὑπέστη μεταμορφώσεις, ἐπεχείρησεν ἄλλατα. Καὶ
ὕστερος ἀπὸ τοὺς Βάγνεος καὶ τοὺς Ἰψην, ἀπὸ τοὺς
Δουμᾶ καὶ τοὺς Πορθοφίς, ἀπὸ τοὺς Δανούντσιο καὶ
τοὺς Μάτερλιγκ, δὲν είναι παραδόξος, ἀνα-
βολαῖς Ἀνατολίται, εἴμεθα κάπτως ὀπατητικάτεροι

Ἄκομν καὶ οὐ μετάφραστος τοῦ καὶ Χατζόπουλον, μεθ' δὲ ληγη τὴν ποιητικήν της ἡσήνη, καὶ τὸ ὑπέροχον αὐτῆς ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα ἀνηκά η σχολαστικά κατασκευάσματα, δὲν ἔφερε ζωηράγα τὴν σφραγίδα τῆς ιδιοφυΐας του. Ποὺ δὲ πτερωτὸς ὀκτώσιλλαβος στήχος — τόσον ἐν πρώτοις ἀκατάλληλος φάνινόμενος διὰ δοῦμα, καὶ δύμος θαυματουργήσας ἀπό σκηνῆς — καὶ τοῦ δὲ πορεῶν τὴν ἀληγονίαν δέδιξιν. «Ποσάνιμα!»

πον ή μοδοφή της αληθινότητον οι εμείς «Πρόσωμαίς!»¹ Άλλη δια τού στίχου, ἐδῶ κ' ἔκει, τὰς ἀλλείφεις δὲν εὐθύνεται δι ποιητῆς ἐνόσῳ δὲν ἀναγνώσκουμεν ἀλλ' ἀκούομεν ἀπὸ σκηνῆς τὸ ἔργον του, ὑποκείμενον εἰς τὰς προλήψεις, τὰς ἴδιοτροπίας, τὰς ἀποσεῖξας τῶν ἐκτελεστῶν πολὺ περισσότερον διὰ τὰ γλώσσακά ἀμάρτηκατα καὶ τοὺς ἄνευ λόγου δασκαλισμούς, τόσον παραφρώνους καὶ τόσουν σολοίκους μέσους εἰς τὴν σοφὴν κανονικότητα τῆς δημιοτικῆς μας γλώσσης.² Αποδώσατε τὸ τελευταῖον τοῦτο, ὅχι βέβαια εἰς λιποψυχίαν τοῦ μεταφραστοῦ ποιητοῦ, ἀλλά, πιθανώτατα, εἰς τὰ διορθωτικά· ὥψιστοι θεοί! μολύβδια τῶν θεατρικῶν διευθυντῶν.

Καὶ οἱ ἡμοτοποιοὶ μοῦ ἐφάνησαν μέτροιοι καὶ ἀνίκανοι νὰ ἔξενύδουν τὸν προσήκοντα τὸνον ὡς πρὸς τὴν ἀπαγγελίαν καὶ τὴν ὑπόκρισιν τοῦ ἔργου. Καὶ ὅμως οἱ δεσποτοί Κοτοπόειν διακρίνεται μεταξὺ τῶν διμοτέχνων της: ἔχει στιγμάτα ὥραίς του πλαστικῶν παραστάσεων καὶ η στρογγυλή ἀναγγελία της δονεῖ πολλάκις τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, καὶ ἐνθυμοῦμαι ὅτι

ῆρχεσεν ἐκείνη. ἄλλοτε, ἀπαγγέλλουσα χροικά τινά τοῦ «Οἰδίποδος τυράννου» νά χρωματίσῃ μὲ ζωῆς ἐπίφρασιν τὴν συβιανωμένην μετάφρασιν τοῦ κ. Βλάχου. Κάτι ξένον παρεισήγετο μεταξὺ τῆς ποιήσεως τοῦ Αὐδριακοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ καὶ τὸ ξένον τούτῳ ήσαν οἱ ήθωποιοί. Πρό τινων ἐτῶν ἀπό τίνος παισιουν δεάτρου παρεστάθησαν τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ», λερδὸν δρᾶμα τοῦ «Ἀροκούν». Οἱ ήθωποιοί δὲν παρέστησαν τὸ δρᾶμα τὸ ἀπίγγειλαν ἀπό σκηνῆς, μὲ φράκον παρουσιασθέντες, καὶ ἀπὸ τετραδίων ἀναγινωσκοντες, ὡς μουσικην μονῳδίαν εἰς ἐσπεριόδα Ωδείου. Καὶ ίιως ἡτο αὐτῷ ἡ προσφορωτέα ἀπόδοσις τοῦ ἔργου. «Ιιως τοιαύτη ἐξουμεία θὰ ἡτο η μᾶλλον ἀδρόζουσα καὶ δ' ἔργον ὡς τὰ «Κύματα τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἀγάπης», καὶ διά πόσα ἄλλα δραματικά ποιήματα!

¹ Άλλὰ παρὰ πᾶσαν εἰς τὰς λεπτομερείας ἔλλειψιν, πολὺν δύσβεβληται ἐπιαυνός εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον, διάσημος παρέχει ἔργα ποιήσεως καὶ τέχνης, διοτί τοῦ προκειμένου

ΔΙΑΓΟΡΑΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

*Oι Ἀκριτικοὶ θρῆλοι εἰς τὸν Μωαμεθανικὸν
λαόν της Ἀσίας.*

ΝΕΟΙ ἡδη δρίζοντες ἀνοίγονται εἰς τὴν ἔξετασιν τῆς κατ' ἔξοχὴν ἐδυνατῆς τῶν βυζαντινῶν πατέρων μας ἐποποιίας τοῦ Βασιλεύον Διηγῆ¹ Ἀρχότη, ἐν σύρεσι δηλιδῆ πρὸς τὰ ζῶντα λαογραφικά μνημεῖα καὶ τὰ μ σωιτικά κείμενα τῶν βυζαντινῶν λαών τῆς Ἀσίας. Τὴν ἀνάγκην τῆς τοιωτῆς ἔξετάσεως καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν πρέπει νὰ διεξαχθῇ ὑπέδειξε ὁ διδάσκαλός μου κ. Παῦλος Καρολίδης, ὁ ὅποιος δι’ ἀνακοινώσεως γενομένης τὴν Νοεμβρίου ἕννποτον τοῦ φιλολογικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ Παραράσοο² προσφέρει καὶ τὰς πρώτας ἀποδημάτικές πρὸς ἔξετασιν ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην τοῦ περι οὐδὲ λόγος ἔπονται. Ο κ. Καρολίδης μὲ τὴν βαθείαν μελέτην τοῦ Βυζαντινοῦ κόσμου ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν γνῶναν πολλῶν Ἀσιατικῶν γλωσσῶν καὶ ίδιωμάτων, ἀνεξήτησεν ἀκριτικὰ στοιχεῖα εἰς δύο πρὸ πάντων ἀντοτοικά κείμενα τῆς μεσοχρονίου περιόδου, εἰς τὸν Σαχναμὲ καὶ εἰς τὸ περίφημον μυθιστόρημα τοῦ ὅποιον κύριον πρόσωπον εἶναι δὴ ήρωα Σαΐτ-Βατάλ. Ο Σαχναμὲ εἶναι τὸ ἔξι ἑκατὸν εἰκοσί περίπου χιλιάδων στίχων ποίημα τοῦ μεγάλου Πέρσου ποιητοῦ Φαρδαούνη ἀκμάσαντος καθ' οὓς χρόνους ὁ Βασιλεὺς ὁ Βουλγαροκοτόνος κατεῖχε τὰ οκηπτερά τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ κυριωτάτου ἀντιρροσάπου τοῦ περσοκαπούν πεντάκιος, τὸ δὲ ποίον εἰς τὴν περιστήν φιλολογίαν ἀνένθησθι ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἀραιόκινον πνεῦμα. Ο δὲ Σαΐτ-Βατάλ εἶναι δὲ Ήρακλῆς τοῦ μωσαὶ ἀραιβισμοῦ, συνδυαζόντων — κατὰ τοὺς θρύλους — ἀνδρείαν ὑπερβάλλουσαν πρὸς ὅδυσσεα κὴν πονηρίαν καὶ σοφίαν ἀπαράμιλλον ἥρωας κατα-

¹ Γεωργάτος καὶ ἴασπικὸς τοῦτον τὸν ΙΣΤ αἴτοι

1 Γεωγραφος και ιστορικος τουρφος του 121 αιωνος.
2 Ο εν Κωνσταντινουπολει Ελληνικος Φιλολογικος Σύλλογος
Παραδημα αρχαιολογικον του Θ' οιμουν. En Κωντιπολει 1875 σ
XIV χ

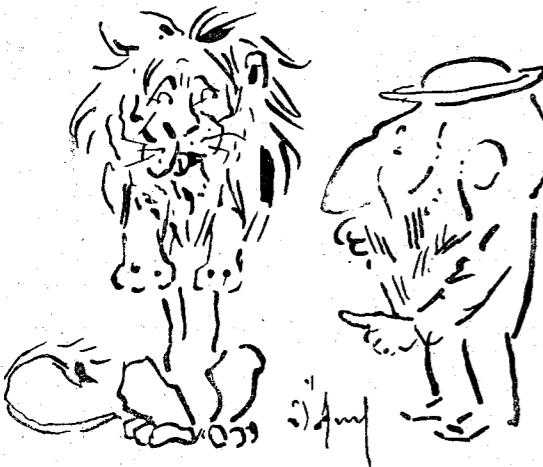
XIV π. ἐ.

3 Περὶ τοῦ μυθιστορήματος ἀντὸν ἔχουν εἰδικὴν μελέτην τοι
 Ἀσπουλόγον Fleischer δημοσιεύσεσσαν ἐν τοῖς Sitzungsberichten
 der königlich. sächsischen Academie 1848, Band 2, oel. 35-4.
 καὶ 150-169. "Ἐγουεν δὲ καὶ γεωμανιήν μετάφρων ἀντὸν
 Fahrten des Sajjid Bathāl, ein altürrischer folks-und sitzen-
 roman. Zum ersten male vollständig übersetzt v. ETHE. Leipzig 1871

4. *ετ. Η Δημοτικὴ ποίησις καὶ τὸ πάστορον τῆς Ὡρᾶς* — «Εστία», τόμ. Θ' ἀριθ. 229 (18 Μαΐου 1880) σ. 308 κ. ἐ.

⁵ Τὴν 23 Σεπτεμβρίου 838.
⁶ Παραδόσεις. Μέρος B'. Ἐν Ἀθήναις 1904, σελ. 724 n. ἔ.

Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΗΠΟΝ

Πέντε ήμέρες νησιωτικός καὶ στέκει σοῦ ζώο.

Ο Δ' Ἀννούντησιο θὰ ἐκδόσῃ τὸν Φεβρουάριον νέον μυθιστόρημα Ἀμάραντα. Ή ὑπόθεσις εἶναι σύγχρονος. Μία γυναικα ἔγκαταλείπει τὴν συζυγικὴν στέγην διὰ νὰ παιξῇ εἰς τὸ ἵπποδρόμιον. Εἰς μίαν ἐπικινδυνὸν ἀσκησῶν δακτύλιος τοῦ θανάτου, ἐπάνω εἰς αὐτοκίνητον, ἀποτυγχάνει καὶ φρονεύεται.

Εἰς τὴν Νέαν Ύδραν τὰ μοδέλα διὰ τὴν ξωγραφικὴν τὴν γλυπτικήν, τὰς διαφημίσεις καὶ τὰς μόδας κερδίζουν ἀπὸ 90—135 φράγκα τὴν ἑβδομάδα. Τῷρα ἔγινε καὶ σωματεῖον, μέλη τοῦ διόποιον θὰ εἶναι μόνον αἱ γυναικες καλλιτεχνῶν καὶ μοδέλα. Τὸ σωματεῖον ἀναλαμβάνει νὰ προμηθεύῃ μοδέλα εἰς τοὺς καλλιτέχνας.

Ο Ἰψεν, τοῦ ὅποιου ἀνηγγείλαμεν τὸν θάνατον εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος ἐκ τῆς πολλῆς σπουδῆς τοῦ τηλεγράφου, ζῇ καὶ βασιλεύει.

Δύο εὐγενεῖς πατριῶται δὲ κ. Μαρτίνος Κοργιαλένιος ἀπὸ τὸ Λαοδίνον καὶ δὲ κ. Γρηγόριος Μαρασλῆς ἀπὸ τὴν Ὀδησσὸν προσέφεραν ἀνὰ 40,000 λίρας πρὸς ἔξωράισιν τῶν Ἀθηνῶν.

Ο Ἐφερός τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ Δ. Γρ. Κομπούρογλους ἐτιμήθη μὲ τὸν ἀργυροῦν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος

Ο κ. Σ. Βικάτος ἐπιστρέψας ἀπὸ τὸ Μονάχον διωργάνωσε ἔκθεσιν τῶν ἔργων του εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν Λέσχην.

Η Ἐπιτροπὴ τοῦ κληροδοτήματος Δ. Α. Οἰκονόμου ἐν Τεργέστῃ ἀναγγέλλει ὅτι διαθέτει 2 βραβεῖα ἐκ 2000 φράγκων ἐκαστὸν τὸς 200 δραχμῶν πράξεως, συγγράμματος ἢ καλλιτεχνίματος ὥφελίμου ἢ τιμῶντος τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Αἰτήσεις ὑποβάλλονται μέχρι 16 Φεβρουαρίου 1906 εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Κοινότητος τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων Τεργέστης.

Ο κ. Εὐγενίδης τῆς Κων/πόλεως δὲ διόποιος εἶχε προσθέρει ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου 100000 δραχμὰς πληρωτέας κατὰ δόσεις ἐκ δέκα χιλιάδων. ἀπέστειλε διαμιᾶς τὸ ὑπόλειπόμενον ποσὸν τῶν 60 χιλιάδων.

Ο Δανὸς γλύπτης Bogibjerg, περαστικὸς ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἀνεκάλυψε τυχαῖος πρὸς ἡμερῶν ἓνα μέλλοντα ξωγράφον, τὸν οὗτον τοῦ φυσοράρη Παπακώστα. Ο ἔνος γλύπτης διαβλέπων εἰς τὸν ἀγράμματον νέον τάλαντον καλλιτεχνικὸν, ἀπὸ διάφορο σκίτσα καὶ ἀντιγραφὰς διαφημιστικῶν εἰκόνων, ἀπεράσισε ν' ἀναλάβῃ τὴν καλλιτεχνικὴν μόρφωσίν του.

Εἰς τὸ φύλλον τῆς 24 Νοεμβρίου τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» δημοσιεύεται προκήρυξις διαγωνισμοῦ διδακτικῶν βιβλίων τῆς στοιχειώδους ἔκπαιδευσεως. Προθεσμία δίδεται μέχρι τῆς 10 Ιανουαρίου 1906.

Ωραίαν ἐντύπωσιν ἔκαμε νὴ ἐν Ἀθήναις ἐκδοσίς τῆς «Πατρίδος» τοῦ Βουκουρεστίου. Πρόγραμμα τῆς «Πατρίδος» είναι δὴ «ἡ ἔξυπηρέτησις οἰουδήποτε πολιτικοῦ κόμματος ἀλλὰ τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους χωρὶς νὰ χρειασθῇ οἰδενὸς ἀπολύτως κόμματος τὴν φιλίαν η νὰ φοβηθῇ τὴν δυσαρέσκειαν. Θά ἐπιτελέσῃ πάντοτε τὸ καθήκον τῆς καὶ θὰ ἔχῃ τὸ θάρρος τῆς γνώμης τῆς ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων ἀσχέτως πρὸς πρόσωπα».

Ο κ. Γ. Φραγκούδης, διευθυντής τῆς «Μεταρρυθμίσεως» ἐδικάσθη εἰς τὴν Χαλκίδα ἐπὶ ἔξυβρίσει κατὰ τοῦ Βασιλέως καὶ ἡγωνίθη.

Ο συνεργάτης μας κ. Ν. Λάσκαρης ὁμιλησε εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινούπολει Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ νέου ἑλληνικοῦ θεάτρου.

Καὶ εἰν αὖδοτον ἀπὸ τὴν διάλεξιν τοῦ κ. Λάσκαρης: Μιὰ γρηγά, η δοτία ἔμαθε ἔξαφνα ὅτι δὲ ἐνοικιαστῆς ἐνὸς δωματίου τῆς ἡτοῦ ηθοποίος, δχι μόνον τὸν ἐδιωξε ἀλλὰ καὶ ἀγιασμὸν ἔκαμε καὶ ἐπὶ σαράντα ημέρας ἐλιμάνιζε κατὰ παραγγελίαν τοῦ ἱερέως τὸ δωμάτιον.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ 1906 Κ. Φ. Σκόκου χρονοδιέτον. Ἀθῆναι 1905, Τυπογρ. Λανέστη Κωνσταντινίδου, σχ. 16ον, σελ. 448, Δρ. - Φρ. 5. Εἰς τοὺς ἐμβαζούτας Δρ. - Φρ. 5, τὰ «Παναθηναϊα» ἀναλαμβάνονταν ν' ἀποστείλονταν τὸ βιβλίον.

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ τοῦ Ἀσύλου τῶν Ἀνιάτων διὰ τὸ ἔτος 1904. Ἀθῆναι 1905, Τυπογρ. Σ. Βλαστοῦ

Η ΜΙΚΡΟΓΥΡΙΑ ὑπὸ Μιλτ. Α. Οίκονομάκη. Ἀθῆναι 1905, Τυπ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Η ΜΑΤΙΑ μελέτη Γ. Ν. Ἀβάζου. 1905 Ἀθῆναι Τυπογραφείον Ραφτάνη - Παπαγεωργίου σχ. 16ον σελ. 62 δρ. 2.

Ο κ. Ἀβάζος, ὑφηγητὴ τῆς Ὀρθολαμπολογίας εἰς τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον, ἐπῆρε ἓνα θέμα ψυχολογικὸν καὶ τὸ ἔγραψε εἰς τὴν δημοτικήν. «Ἡ χαρά μας ἡτο μεγάλη εἰς τὸ πρῶτον ἀνοιγμα τοῦ βιβλίου. Κρί μα διμως ὅτι γρήγορα ἔχαθηκε μὲ τὸν πόνον ποῦ μᾶς ἐποδίξησαν τὰ ἀγκάθια τῆς σχολαστικῆς αὐτῆς δημοτικῆς: ἡ «σκολαστικότης» η «σκέση» (= σχέσις) τὸ «αἴστημα» (= αἴσθημα) «τῶν ἀξόνων» (= τῶν ὀξέων) τὸ «λόβιο» (= λωβός); καλτ. ἄλλα διατί λέγει διηγηραφεὺς μνήσεις αἴστησες; Ο λαὸς καὶ εἰς τὴν φυσιολογίαν τοῦ ἀνθρώπου τὸν μὲν τὸν ὀνομάζει ποντικόν. «Οταν περάσῃ ὁ πόνος τῶν ἀγκαθιῶν, ίσως γράψωμεν τίποτε καὶ διὰ τὴν ἀλλην ὄψιν τοῦ βιβλίου.

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΠΕΡΙ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΩΝ ὑπὸ Π. Ἀραβαντινοῦ. Ἀθῆναι 1905 Τυπογραφείον Σ. Κουσουλίνου, σχ. 16ον σελ. 52 δρ. 1.